

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»
І МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ЇХ НАПИСАННЯ**

**Харків
2019**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»
І МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ЇХ НАПИСАННЯ**

**для студентів IV курсу
заочної форми навчання**

(перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»)

**Харків
2019**

Тематика курсових робіт з навчальної дисципліни «Екологічне право» і методичні рекомендації до їх написання для студентів IV курсу заочної форми навчання першого (бакалаврського) освітньо-кваліфікаційного рівня галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: А.П. Гетьман, А.К. Соколова, Г.В. Анісімова та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2019. 78 с.

У к л а д а ч і: А.П. Гетьман,
А.К. Соколова,
Г.В. Анісімова,
В.Л. Бредіхіна,
О.В. Донець,
Т.В. Єрмолаєва,
Д. Д. Задихайло,
Є. М. Копиця,
О.В. Лозо,
С. В. Разметаєв,
О.О. Савчук,
Є. П. Суєтнов,
О.М. Ткаченко,
Е.Є. Туліна,
М.К. Черкашина,
В.В. Шеховцов

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні рекомендації для написання курсової роботи розраховані на студентів заочної форми навчання, які вивчають навчальну дисципліну «Екологічне право».

Студентами тема курсової обирається самостійно з тематики робіт, визначених кафедрою для написання у відповідному навчальному році, та погоджується з науковим керівником, викладачем кафедри екологічного права. Перелік тем, що містяться в даному методичному посібнику, не є вичерпним. Студентом, за узгодженням з науковим керівником, може бути обрана будь-яка інша тема і самостійно розроблений план роботи.

Після обрання теми курсової роботи спочатку слід ознайомитися з планом обраної теми, списком рекомендованої літератури, методичними рекомендаціями, опрацювати відповідні розділи підручників тощо. Оскільки список літератури, пропонуваної до кожної теми, не є вичерпним, можна самостійно підбирати додаткову літературу, нормативні акти, матеріали юридичної практики та інші джерела.

У процесі вивчення спеціальної літератури варто робити виписки, вести конспекти, систематизувати матеріал згідно з планом курсової роботи. Доцільно вказувати назву монографії, підручника, статті, прізвище автора, рік видання, сторінки, які використовувалися, для того, щоб потім у належний спосіб оформити посилання на використані джерела.

Робота повинна мати аналітичний, а не описовий характер. Це означає, що при розкритті сутності еколого-правового явища дається визначення його поняття, перелік і характеристика ознак, при виділенні певних видів того чи іншого явища вказуються критерії їх класифікації.

При порівняльному аналізі еколого-правових явищ необхідно назвати їх спільні та відмінні ознаки, зробити висновок про їх співвідношення. Порівняння певних точок зору, понять потребує аргументування. Особливу увагу слід приділити формулюванню відповідних понять (з урахуванням існуючих в юридичній літературі точок зору), розкриттю та обґрунтуванню властивостей, закономірностей, принципів і тенденцій розвитку екологічного права. Теоретичний матеріал має підкріплюватись

положеннями Конституції України, чинного законодавства та прикладами з юридичної практики.

Курсова робота повинна мати завершений характер. Тема вважається розкритою, якщо в ній послідовно і правильно висвітлені всі питання в повному обсязі, виправдано використана рекомендована та додаткова література, а також наведено приклади з практики застосування екологічного законодавства.

Розпочинати бажано коротким вступом, в якому важливо розкрити актуальність, новизну, теоретичну та практичну значущість проблематики, яка розглядається. Сформульовані висновки та визначення понять мають бути зрозумілими, чіткими, логічно не суперечливими і пов'язуватись з іншими положеннями роботи. Наведені факти, статистичні дані та інші матеріали повинні бути достовірними і систематизованими.

Цитати необхідно брати в лапки і внизу сторінки давати точні й повні посилання на конкретне джерело: монографію, статтю тощо (авторська назва роботи, місце і рік її видання, номер видання та відповідні сторінки). Посилання супроводжуються цифровою нумерацією і подаються мовою оригіналу, їх також можна робити відповідно до переліку в списку літератури, який розміщується в кінці роботи. Так, наприклад, після цитати, взятої зі с. 218 будь-якого літературного джерела, розміщеного в переліку використаних джерел під № 5, необхідно зробити запис [5, с. 218]. На завершення ставиться дата виконання та особистий підпис.

Оцінка за курсову роботу виставляється за результатом рецензування і захисту згідно з Положенням про порядок підготовки, подання, обліку, захисту та зберігання курсових робіт, затвердженого наказом ректора № 70 від 14.02.2013 р. (<http://acs.nlu.edu.ua/materials/view.php?id=115>).

Захист відбувається у час, визначений розкладом занять екзаменаційної сесії. На захисті студенти доповідають зміст роботи, відповідають на зауваження рецензента та поставлені викладачем запитання. Дозволяється використовувати додаткові матеріали і нормативні акти.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2016. Т. 14: Екологічне право / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова), А. П. Гетьман (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2018. 776 с.

Гетьман А. П. Правовые проблемы экологической политики Европейского союза и Украины: монография. Харків: Право, 2014.

Екологічне право. Загальна частина (схеми і таблиці): підручник / А. П. Гетьман, Г. В. Анісімова, В. В. Шеховцов та ін.; за заг. ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2015. 342 с.

Екологічне право. Особлива частина (схеми і таблиці): підручник / А. П. Гетьман, А. К. Соколова, О. В. Донець та ін.; за заг. ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2015. 496 с.

Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2013. 432 с.

Екологічне право України. Академічний курс: підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. 2-е вид. Київ: Юрид. думка, 2008. 720 с.

Екологічне право: Екологічне право України: навч. посібник / за ред. І. І. Каракаша, Т. Є. Харитонової, А. І. Черемнової. Вид. 1-е. Одеса: Гельветика, 2018. 408 с.

Екологічне право України. Загальна частина: навч. посібник / за заг. ред. О. М. Шуміло. Харків: ХНУВС, 2010. 292 с.

Екологічне право України. Особлива частина: навч. посібник / О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), В. А. Зуєв, І. В. Бригадир та ін. Київ: Центр учбов. л-ри, 2013. 432 с.

Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частина): навч. посібник / Г.І. Балюк. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 192 с.

Малишева Н. Р., Єрофєєв М. І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Харків: Право, 2017. 416 с.

Правова доктрина України: у 5 т. Харків: Право, 2013.

Т. 4: Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права / за ред. Ю. С. Шемшученко, А. П. Гетьман, В. І. Андрейцев та ін.; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. 848 с.

Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / А. П. Гетьман, А. К. Соколова, Г. В. Анісімова та ін.; за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2014. 784 с.

Конституція України від 28 червня 1996 р., № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р., № 1264 *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21.12.2010 р., № 2818-VI. *Офіційний вісник України*. 2011. № 3. Ст. 158.

Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р., № 2697-VIII. *Голос України*. 30.03.2019. № 62.

ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ

1. Нормативно-правові акти та інші джерела екологічного права.
2. Юридична природа принципу узгодженості публічних і приватних екологічних інтересів.
3. Правові засади екологічного контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища.
4. Юридична природа екологічного обов'язку щодо компенсації шкоди, заподіяної негативним впливом на довкілля.
5. Економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища.
6. Правові засади екологічного стимулювання.
7. Право приватної власності на ліси.
8. Принципи права природокористування.
9. Право природокористування: поняття та види.
10. Особливості розгляду та вирішення екологічних спорів.
11. Правове регулювання охорони земель в Україні.
12. Правове регулювання оренди водних об'єктів.
13. Види права спеціального водокористування.
14. Правові питання видобутку газу на підставі угод про розподіл продукції.
15. Правове регулювання користування та збору лікарських рослин.
16. Правове регулювання охорони, відтворення та використання об'єктів рослинного світу, занесених до Червоної книги України.
17. Особливості правового регулювання спеціального використання об'єктів рослинного світу.
18. Особливості права приватної власності на об'єкти тваринного світу України.
19. Правова охорона лісів в Україні.
20. Мисливські угіддя як об'єкт еколого-правової регламентації.
21. Правове забезпечення охорони й використання водних біоресурсів.

22. Правові заходи охорони озонового шару в Україні.
23. Правовий режим рекреаційних природних територій та об'єктів.
24. Особливості правового режиму національних природних парків.
25. Правове забезпечення формування та функціонування екологічної мережі України.
26. Правове забезпечення нормування у галузі охорони атмосферного повітря.
27. Правове забезпечення екологічної безпеки транспортних та інших пересувних установок.
28. Правові засади забезпечення екологічної безпеки міст та інших населених пунктів.
29. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій.
30. Правове регулювання поводження з виробничими відходами.
31. Правовий режим поводження з побутовими відходами.
32. Загальні засади міжнародно-правової охорони навколишнього природного середовища.

Т е м а 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ТА ІНШІ ДЖЕРЕЛА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

П л а н

Вступ

1. Поняття й особливості джерел екологічного права.
2. Система джерел екологічного права.
3. Конституція України як основне джерело екологічного права.
4. Закони України в системі джерел екологічного права.
5. Підзаконні нормативно-правові акти як джерела екологічного права.
6. Міжнародні договори в системі національного законодавства.
7. Колізії в екологічному законодавстві України: шляхи їх подолання.

Висновки

При розкритті питань теми необхідно проаналізувати поняття «джерела екологічного права» з посиланням на загальнотеоретичні дослідження й історичний розвиток даного інституту законодавства. Після цього варто навести класифікацію джерел екологічного права за різними критеріями (юридичною силою, правовою спеціалізацією, ступенем систематизації тощо). Особливу увагу треба приділити приписам Конституції України як джерела вищої юридичної сили, а також законів, підзаконних нормативно-правових актів і міжнародних договорів, які виступають джерелами екологічного права. Після цього необхідно дослідити колізії в екологічному законодавстві України й запропонувати шляхи їх подолання.

Список рекомендованої літератури

- Гвоздик П.О. Джерела екологічного права: монографія / відп. ред. Н.Р. Малишева. Київ: Алерта, 2012. 304 с.
- Гетьман А.П. Джерела еколого-процесуального права

України та їх ознаки. *Вісник Академії правових наук*. 1997. № 2 (9). С. 81–91.

Пархоменко Н.М. Джерела права: проблеми теорії та методології: монографія. Київ: Юрид. думка, 2008. 326 с.

Право довкілля (екологічне право): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П.Д. Пилипенко, В.І. Федорович, М.Я. Ващишин та ін.; за ред. П.Д. Пилипенка. Київ: Ін Юре, 2010. 401 с.

Про природно-заповідний фонд: Закон України від 16.06.1992 р. *Відомості Верховної Ради України* 1992. № 34. Ст. 502.

Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

Про День довкілля: Указ Президента від 06.08.1998 р. *Урядовий кур'єр від 11.08.1998*.

Положення про Зелену книгу України: постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 р. *Офіційний вісник України*. 2002. № 36. Ст. 1692.

Про затвердження Комплексної Програми охорони навколишнього природного середовища Харківської області на 2009-2013 роки та на перспективу до 2020 року: рішення обласної ради від 29.10.2009 р. URL: ts.lica.com.ua

Т е м а 2. ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ПРИНЦИПУ УЗГОДЖЕНОСТІ ПУБЛІЧНИХ І ПРИВАТНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ

П л а н

Вступ

1. Загальнотеоретичні засади становлення й розвитку принципу узгодженості публічних і приватних екологічних інтересів.

2. Поняття, сутність і зміст правового принципу узгодженості публічних і приватних екологічних інтересів.

3. Особливості реалізації принципу узгодженості публі-

чних і приватних екологічних інтересів.

4. Особливості законодавчого забезпечення й гарантування принципу узгодженості публічних і приватних екологічних інтересів.

Висновки

При висвітленні даної теми курсової роботи необхідно визначити актуальність теми дослідження, мету, наукову новизну, теоретичне значення роботи. Далі треба проаналізувати поняття, зміст, сутність й особливості принципу узгодженості публічних і приватних екологічних інтересів, надати дефініції і трактування понять «публічні і приватні екологічні інтереси», вказати специфіку реалізації принципу узгодженості публічних і приватних екологічних інтересів; встановити особливості законодавчого забезпечення й гарантування принципу узгодженості публічних і приватних екологічних інтересів. Після цього варто охарактеризувати вплив європейської правової доктрини на подальше формування досліджуваного принципу; провести ґрунтовний аналіз монографій, наукових статей та дисертаційних досліджень, а також нормативно-правових актів й судової практики, рекомендованих до вивчення.

Список рекомендованої літератури

Анісімова Г. В. Актуальні проблеми законодавчого забезпечення екологічних інтересів у державній політиці України. *Теорія і практика правознавства*. 2018. Вип. 2 (14). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/144601/148944>

Гетьман А. П. Становлення та розвиток інституту екологічних прав людини у законодавстві України. *Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5-ти т. Т. 4: Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права* / за ред. Ю. С. Шемшученка. Харків: Право, 2008. 480 с.

Кобецька Н. Р. Взаємодія та відображення інтересів в екологічному праві України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Вип. 36. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2007. С. 403–408.

Кобецька Н. Р. Розмежування та взаємодія публічних і державних екологічних інтересів. *Юридична Україна*. 2007. № 7. С. 8–12.

Комарницький В. М. Право спеціального природокористування: монографія. Луганськ, 2011. 423 с.

Носік В. В. Право власності на землю Українського народу: монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 544 с.

Попов В. К. Гражданско-правовые формы реализации материальных интересов в агропромышленном комплексе СССР: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 1983. 398 с.

Попов В. К. Право и материальные интересы в межхозяйственной кооперации : монографія. Харків : Изд-во при Харьк. ун-те ИО «Вища школа», 1983. 169 с.

Попов В. К. Право собственности на природные ресурсы – форма обеспечения реализации экологических интересов. *Материалы кратких тезисов докладов и научных сообщений научно-практической конференции по итогам научно-исследовательских работ, выполненных профессорско-преподавательским составом Украинской юридической академии в 1992 году* (4–5 марта 1993 г). Харьков: Укр. юрид. акад., 1993. С. 74–77.

Шахов В. С. Екологічні інтереси і права людини. *Правова держава Україна: проблеми, перспективи розвитку* : короткі тези допов. та наук. повідом. Республ. наук.-практ. конфер. 9–11 листоп. 1995 р. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 1995. С. 214–215.

Шахов В. С. Экологические интересы в праве собственности на природные объекты. *Проблемы законности*. 1998. Вып. 33. С. 93–100.

Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009 р. № 1559-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1559-17>

Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/2469-19>

Рішення Конституційного Суду України у справі за кон-

ституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес) від 01.12.2004 р. № 18-рп/2004. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/card/v018p710-04>

Інтернет-ресурси

Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>

Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України. URL: <http://www.menr.gov.ua/>

Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Рішення Європейського Суду з прав людини щодо України: URL: https://minjust.gov.ua/m/str_9329

Сайт наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого URL: <http://library.nlu.edu.ua/>

Офіційний сайт Конституційного суду України. URL: <http://www.ccu.gov.ua/>

Т е м а 3. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

П л а н

Вступ

1. Правова охорона навколишнього природного середовища: поняття та зміст.

2. Правове забезпечення екологічного контролю.

3. Види екологічного контролю: державний, відомчий, виробничий, громадський.

4. Форми та порядок здійснення екологічного контролю.

Висновки

Приступаючи до написання роботи, слід передусім визначити поняття і зміст правової охорони навколишнього природного середовища, її основні принципи й завдання; виокремити правові засади проведення екологічного контролю в досліджуваній сфері; надати дефініцію терміна «екологічний контроль», вказати його особливості; з'ясувати завдання та значення екологічного контролю; розглянути класифікацію екологічного контролю та розкрити її зміст. Після цього варто навести класифікацію форм здійснення екологічного контролю за певними критеріями на відповідні групи; визначити порядок здійснення екологічного контролю.

Список рекомендованої літератури

Гетьман А. П., Здоровко Л. М. Екологічний контроль у правовідносинах екологічної безпеки. *Екологія и здоровье человека. Охрана водного и воздушного бассейнов. Утилизация отходов*: сб. науч. трудов. XI Междунар. науч.-практ. конф.: в 4-х т. Т. II. УГНИИ «УкрВОДГЕО». 2003. С. 384–388.

Гетьман А.П., Здоровко Л.М. Регіональний екологічний контроль: теорія правового регулювання. Київ: Б. в., 2004. 216 с.

Малишева Н.Р. Деякі аспекти організації і здійснення екологічного контролю // *Екологічний контроль: питання теорії і практики*. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 1999. 110 с.

Краснова М.В. Екологічний контроль як попереджувально-охоронна функція управління в системі запобігання та ліквідації екологічної шкоди. *Бюлетень Міністерства юстиції*. 2007. № 11. С. 44–45.

Головкін О. В. Організаційно-правові засади державного контролю і нагляду у галузі охорони довкілля в Україні: монографія. Кам'янець-Подільський: ПП «Вид-во «ОПОМ», 2011. 424 с.

Головкін О.В. Співвідношення і взаємодія державного і громадського контролю в галузі охорони довкілля в Україні. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. праць. 2011. Вип. 53. С. 417–126.

Федоровська О.Б. Громадський екологічний контроль як інститут екологічного права: поняття та особливості. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2010. Вип. 48. С. 434-439.

Комарницький В. М. Питання правового забезпечення громадського контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2007. Вип. 4. С. 75–81.

Стрельник В.В. Правові питання вдосконалення регіонального екологічного контролю в Україні. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2010. Вип. 49. С. 432–436.

Про основні напрямки державної політики України в галузі охорони навколишнього середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: Постанова Верховної Ради України від 5 березня 1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 38–39. Ст. 248.

Про затвердження Положення про державну екологічну інспекцію України: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2017 р. № 275. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF>

Т е м а 4. ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ЕКОЛОГІЧНОГО ОБОВ'ЯЗКУ ЩОДО КОМПЕНСАЦІЇ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ НЕГАТИВНИМ ВПЛИВОМ НА ДОВКІЛЛЯ

П л а н

Вступ

1. Історико-правові аспекти законодавчого закріплення екологічного обов'язку щодо компенсації шкоди за екологічним законодавством України.

2. Юридичні ознаки, поняття та зміст юридичного обов'язку щодо компенсації шкоди, заподіяної негативним впливом на довкілля.

3. Особливості юридичної відповідальності за невиконання юридичного обов'язку щодо компенсації шкоди, заподіяної негативним впливом на довкілля.

Висновки

При висвітленні даної теми курсової роботи необхідно визначити актуальність теми дослідження, мету, наукову новизну, теоретичне значення роботи; проаналізувати поняття, зміст й особливості юридичного обов'язку щодо компенсації шкоди, заподіяної негативним впливом на довкілля; розглянути періодизацію його законодавчого закріплення. Після цього слід навести правову характеристику способів, обсягів і порядку компенсації екологічної шкоди; визначити вплив європейської правової доктрини на подальше формування досліджуваного юридичного обов'язку; провести ґрунтовний аналіз монографій, наукових статей, дисертаційних досліджень, а також нормативно-правових актів і судової практики, рекомендованих до вивчення.

Список рекомендованої літератури

Анісімова Г. В. Деякі особливості кореляції екологічних природних прав та обов'язків. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Харків: Нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2012. № 1034. С. 269–274.

Анісімова Г. В. Екологічні права та обов'язки в сучасній правовій доктрині. *Права та свободи людини і громадянина і механізм їх реалізації та захисту різними галузями права: міжнародна науково-практична конференція* (м. Братислава, Словацька Республіка 19-20 верес. 2014 р.). Братислава, 2014. С. 125-128.

Анісімова Г. В. Деякі аспекти співвідношення екологічних прав та обов'язків громадян. *Нові завдання та напрями розвитку юридичної науки у XXI столітті: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Одеса, 6-7 лют. 2015 р.). Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2015. С. 207–210.

Анисимова А. В. Корреляция экологических прав и обязанностей: естественно-правовые подходы. *«Legea și viața» (Закон и жизнь)*, 2015. № 4 (280). С. 40–46.

Летнянчин Л. І. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні: проблеми теорії і практики: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2002. 211 с.

Тагієв С. Р. Обов'язки фізичних осіб в галузі охорони довкілля: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 18 с.

Тагієв С. Р. Охорона довкілля в Україні (обов'язки фізичних осіб). Київ: Дакор, 2014. 191 с.

Шинкарьов О. О. Екологічні обов'язки громадян: механізм правового регулювання: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 227 с.

Бойчук А. Ю. Загальні питання юридичної відповідальності за порушення проти природи, які діяли в часи існування СРСР, та її динаміки. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 3. С. 18–24.

Кобецька Н. Р. Дозвільне і договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні: питання теорії та практики: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2016. 271 с.

Краснова М. В. Компенсація шкоди за екологічним законодавством України (теоретико-правові аспекти): монографія. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 439 с.

Решетник Л. П. Відшкодування шкоди, заподіяної порушенням екологічних прав громадян: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2005. 20 с.

Юридична відповідальність за порушення природоресурсного законодавства України: монографія / О. Б. Німко, Н. В. Бондарчук, Р. Д. Ляшенко [та ін.]; під заг. ред. О. Б. Німко. Житомир: ЖНАЕУ, 2016. 208 с.

Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 4356-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Про порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам: Постанова Кабінету Мініс-

трів України від 19 квітня 1993 р. № 284. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/284-93-%D0%BF>

Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: постанови пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 р. № 7. *Вісник Верховного Суду України*. 2004. № 6. С. 22. (із змінами і доповненнями, внесеними постановою № 2 від 19 березня 2010 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-04>

Про розміри та Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 р. № 1279. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1279-97-%D0%BF>

Інтернет-ресурси

Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>

Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України. URL: <http://www.menr.gov.ua/>

Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

Тема 5. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

П л а н

Вступ

1. Поняття, функції і складові економіко-правового механізму природокористування й охорони довкілля.

2. Джерела фінансування природоохоронних заходів і програм. Фонди охорони навколишнього природного середовища.

3. Екологічний податок: сутність, суб'єкти й об'єкти оподаткування.

4. Проблеми економічного стимулювання природоохоронної діяльності.

5. Правові основи екологічного страхування й екологічного аудиту.

Висновки

При розгляді теми необхідно дослідити у першу чергу взаємозв'язок усієї управлінської, науково-технічної й господарської діяльності підприємств, установ і організацій з ефективністю заходів із охорони навколишнього природного середовища на основі економічних важелів. У зв'язку з цим варто розкрити поняття, функції й основні складові економіко-правового механізму, його значення для охорони довкілля, вивчити джерела й принципи фінансування природоохоронних заходів і програм, заходи щодо їх економічного стимулювання. Окремо слід звернути увагу на сучасні тенденції реалізації державної екологічної політики у цій сфері, а також на основні правові новації, пов'язані із змінами до Податкового кодексу України, Бюджетного кодексу України та інших нормативних актів.

Список рекомендованої літератури

Шульга Т.М. Правове регулювання бюджетних доходів, пов'язаних з природокористуванням: монографія / за ред. М.П. Кучерявенка. Харків: ФІНН, 2009. 176 с.

Костицький В.В. Екологія перехідного періоду: право, держава, економіка (економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища в Україні). Київ: ІЗП і ПЕ, 2003. 772 с.

Екологічний менеджмент: навч. посібник / за ред. В.Ф.Семенова, О.Л. Михайлюк. Київ: Знання, 2006. 366 с.

Бакай О. А. Правове регулювання екологічного аудиту в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Харків: Б.в., 2010. 193 с.

Попович А.І. Правове регулювання екологічних податків в умовах європейської інтеграції України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Київ: Б.в., 2012. 20 с.

Пащнєва В.А. Обов'язкове екологічне страхування:

проблеми сучасного законодавства. *Європейські перспективи*. 2012. № 2. Ч.1. С. 228-231.

Олещенко І. Проблеми правового регулювання екологічного страхування в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 10. С. 83-86.

Костюк У.З. Фінансування природоохоронної діяльності в Україні: сучасний стан та шляхи покращення. *Інноваційна економіка*. 2015. № 1 (56). С. 181-186.

Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50-51. Ст. 572.

Про страхування: Закон України в редакції від 04.10.2001 р. № 2745. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 7. Ст. 50.

Про екологічний аудит: Закон України від 24.06.2004 р. № 1862. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 45. Ст. 500.

Про затвердження положення про Державний фонд охорони навколишнього природного середовища: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.1998 р. в редакції постанови від 07.04.2006 р. *Офіційний вісник України*. 2006. № 15. Ст. 1080.

Про затвердження видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 р. № 1147. *ЗП України*. 1996. № 18. Ст. 505.

Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для комплексної реалізації державної екологічної політики, здійснення природоохоронних заходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2011 р. № 163. *Офіційний вісник України*. 2011. № 16. Ст. 651.

Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення природоохоронних заходів, спрямованих на запобігання виникненню та ліквідацію наслідків негативних природних явищ: Постанова Кабінету міністрів України від 28.02.2011 р. № 164. *Офіційний вісник України*. 2011. № 16. Ст. 652.

Про обов'язкове страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.06.2003 р. № 953. *Офіційний вісник України*. 2003. № 26. Ст. 1280.

Т е м а 6. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ

П л а н

Вступ

1. Поняття «екологічне стимулювання» та його основні правові засоби.

2. Екологічне стимулювання в системі економічного механізму охорони довкілля за законодавством України.

3. Інструментальний потенціал засобів державної допомоги суб'єктам господарювання в системі відносин екологічного стимулювання.

4. Податкові пільги як правовий засіб екологічного стимулювання.

5. Державний і місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища в системі правовідносин екологічного стимулювання.

Висновки

Для розкриття теми курсової роботи необхідно з'ясувати структуру економічного механізму забезпечення охорони довкілля й усіх його складових, а також стимулюючу роль державного регулювання господарської діяльності, що спрямована на досягнення позитивного екологічного ефекту.

Слід вивчити сфери господарювання, де стимулююча роль держави виявляє себе найбільш потужно, зокрема, альтернативну енергетику, використання біогазу тощо. Предметної уваги в цьому сенсі вимагає аналіз конкретних правових засобів стимулювання господарської діяльності з позитивним екологічним ефектом, що створюють спеціальні правові режими господарювання. Особливе

значення, зокрема, має використання податково-правових засобів і можливості застосування правових форм державно-приватного партнерства у сфері реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів із позитивним екологічним ефектом.

Список рекомендованої літератури

Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 01.06.2014 р. № 1555-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18>

Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Альтернативні види палива: Закон України від 14.01.2000 р. № 1391-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1391-14>

Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.06.2010 р. № 2404-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>

Бобкова А. Г. Правове забезпечення розвитку екологічного підприємництва у контексті доктрин господарського та екологічного права // *Правова доктрина України: у 5 т.* Харків: Право, 2013. Т. 4: Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права. С. 216–251.

Задихайло Д.Д. Відносини екологічного господарювання як напрям розвитку законодавства України. *Економічна теорія та право: зб. наук. пр. / редкол.: А.П. Гетьман та ін.* Харків: Право, 2017. № 3 (30). С. 96–108.

Задихайло Д. Д. Екологічні інновації як форма міжгалузевої конвергенції господарського та екологічного права. *Економічна теорія та право: зб. наук. пр.* Харків: Право, 2016. № 4 (27). С. 145–156.

Т е м а 7. ПРАВО ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЛІСИ

П л а н

Вступ

1. Загальна характеристика права приватної власності на ліси.
2. Об'єкти й суб'єкти права приватної власності на ліси.
3. Права й обов'язки власників лісів.
4. Підстави, порядок і особливості виникнення й припинення права приватної власності на ліси.

Висновки

При написанні роботи за темою необхідно визначити актуальність теми дослідження, мету, наукову новизну, теоретичне значення роботи. Курсова робота повинна містити розгляд питань, що зазначені у плані, а саме: характеристику права приватної власності на ліси, визначення об'єктів і суб'єктів приватної власності, прав і обов'язків власників лісів, підстав, порядку й особливостей виникнення права приватної власності.

Список рекомендованої літератури

Каракаш І. І. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси в Україні: монографія. Одеса: Юрид. л-ра, 2017. 436 с.

Юрчишин Н. Г. Реалізація права приватної власності на ліси в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 18 с.

Перчеклій І. М. Право власності Українського народу на природні ресурси: еколого-правові засади: дис. канд. юрид. наук. Київ, 2015. 226 с.

Шершун С. Право власності на ліс. *Право України*. 2004. № 12. С. 75–79.

Мишенін Є. В. Еколого-економічні та правові передумови трансформації власності на лісові ресурси. *Научные труды ДонНТУ. Серия: Экономическая*. 2004. Вып. 69. С. 131–136.

Дейнека А. М. Право власності на ліси в Україні. Наукові праці Лісівничої академії наук України: зб. наук. праць. Львів, 2012. Вип. 10. С. 21–25.

Галкін О. Ю. Система прав власності на лісові ресурси в Україні: критичний аналіз. *Науковий вісник*: зб. наук.-техн. праць. Львів: УкрДЛТУ, 2005. Вип. 15.7. С. 155–163.

Піхур С. Деякі аспекти права власності в лісовому господарстві. *Регіональна економіка*. 2002. № 4. С. 283–287.

Непийвода В. Власність на ліси в Україні: сучасний стан та перспективи формування. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2005. Вип. 32. С. 67–69.

Савчук О. О. Процедурні правовідносини у лісовому законодавстві України: монографія / заг. ред. проф. А. П. Гетьман. Харків: Фінарт, 2016. 242 с.

Лісовий Кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 26.04.1994. № 17. Ст. 99.

Положення Про Державне Лісове Агентство України. *Офіційний вісник України*. 21.10.2014. № 82. Ст. 2333.

Принципы лесоводства. Приняты Конференцией ООН по окружающей среде и развитию Рио-де-Жанейро, 14.06.1992 р. Верховна рад України. Законодавство України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_345

Про затвердження Правил відтворення лісів: Постанова Кабінету Міністрів України від 1.03.2007 № 303. *Офіційний вісник України*. 2007. № 16. С. 15. Ст. 589.

Про затвердження Порядку заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.1996 р. № 449. Верховна рад України. Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-96-%D0%BF>

Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 № 761. *Офіційний вісник України*. 2007. № 39. Ст. 1550.

Тема 8. ПРИНЦИПИ ПРАВА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

П л а н

Вступ

1. Поняття й класифікація принципів права природокористування.

2. Правова характеристика принципу правового забезпечення раціонального й ефективного використання природних ресурсів.

3. Правова характеристика принципу правового забезпечення цільового використання природних ресурсів.

4. Правова характеристика принципу правового забезпечення безоплатності загального та платності спеціального природокористування.

Висновки

При розкритті питань за темою необхідно дослідити принципи права природокористування, визначити їх поняття й навести класифікацію, надати правову характеристику запропонованих у плані принципів права природокористування.

Список рекомендованої літератури

Сафронов Т.А. Екологічні основи природокористування: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Львів: «Новий світ-2000», 2003 248 с.

Вітовська І. Юридична термінологія при визначенні поняття права природокористування». *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 3. С. 160–161.

Щербина О.М. Історія становлення та розвитку права природокористування в Україні. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. № 7. С. 105–113.

Т е м а 9. ПРАВО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

П л а н

Вступ

1. Право природокористування: поняття, ознаки, принципи.
2. Класифікація права природокористування.
3. Суб'єкти та об'єкти права спеціального природокористування.
4. Права та обов'язки природокористувачів, які здійснюють спеціальне природокористування.
5. Підстави виникнення та припинення права спеціального природокористування.

Висновки

Розкриваючи тему, слід розглянути право природокористування в об'єктивному та суб'єктивному розумінні, його ознаки, принципи й класифікацію. У роботі варто також приділити увагу трактуванню поняття «право загального й права спеціального природокористування», з'ясувати суб'єктів й об'єкти права спеціального природокористування, їх права й обов'язки, а також підстави виникнення і припинення права спеціального природокористування.

Список рекомендованої літератури

Вітовська І. Юридична термінологія при визначенні поняття права «природокористування». *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 3. С. 160–161.

Біловус Р.В. Правові аспекти визначення права загального користування. *Право і суспільство*. 2015. № 4 (4). С. 130–135.

Комарницький В.М. Організаційно-правові питання спеціального природокористування. Луганськ: ЛДУВС, 2010.

Комарницький В.М. Право спеціального природокористування: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. 424 с.

Черкашина М.К. Юридичні гарантії права природокористування: монографія / за ред. проф. Гетьмана. Харків: ФІНН, 2010. 176 с.

Т е м а 10. ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ ТА ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ СПОРІВ

П л а н

Вступ

1. Поняття і загальна характеристика екологічних спорів.
2. Особливості регулювання екологічних спорів.
3. Види екологічних спорів й особливості їх розгляду і вирішення:
  - 3.1. Земельні спори
  - 3.2. Спори з питань використання і охорони вод.
  - 3.3. Спори з питань користування надрами.
  - 3.4. Спори у галузі охорони, захисту, використання й відтворення рослинного світу, у тому числі лісів.
  - 3.5. Спори з питань охорони і використання атмосферного повітря.

Висновки

У роботі необхідно визначити відмінності екологічних спорів від майнових та інших загальноцивільних спорів. На підставі відповідних роз'яснень вищих судових інстанцій розглянути підвідомчість екологічних спорів судам та іншим органам, уповноваженим розглядати спори. Керуючись поресурсним законодавством, потрібно застосувати загальні положення щодо розгляду окремих спорів щодо відповідних природних об'єктів.

Список рекомендованої літератури

Возняк Р. П. Земельно-правовий процес: підруч. для вузів / Р. П. Возняк, М. Г. Ступень, Г. Д. Гуцуляк. Львів: Новий Світ-2000, 2011. 327 с.

Земельне право: підручник / за ред. М. В. Шульги. Харків: Право, 2013. 520 с.

Правове регулювання земельних відносин в Україні: зб. норм.-прав. актів і суд.-прокурор. практики / за заг. ред. М. І. Гаврилюка. Київ: Прав. єдність: Алерта, 2013. 1312 с.

Гіждіван Л. Про загальні питання міжнародної відповідальності за екологічну шкоду. *Право України*. 2010. № 7. С. 164–168.

Вищий арбітражний суд України. Роз'яснення № 02-5/744 від 27.06.2001.

Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 17. Ст. 100.

Земельний кодекс України: станом на 01.01.2013 р. Харків: Право, 2013. 120 с.

Про охорону атмосферного повітря: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 50. Ст. 678.

Кодес України про надра. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 36. Ст. 340.

Т е м а 11. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

П л а н

Вступ

1. Теоретико-правові основи забезпечення правової охорони земель в Україні.

2. Правові засади захисту сільськогосподарських і лісогосподарських угідь від необґрунтованого їх вилучення для інших потреб. Охорона ґрунтів.

3. Правове забезпечення захисту земель від несприятливих природних і техногенних процесів.

4. Правове забезпечення збереження природних водноболотних угідь.

Висновки

При розкритті теми необхідно дослідити основні ознаки дефініції «земля» як об'єкта правової охорони на території України. Після цього треба проаналізувати зміст, об'єктно-суб'єктний склад правової охорони земель і систему заходів у цій галузі, враховуючи особливості правового становища держави, що має важливу роль у виконанні завдань правової охорони земель. Далі слід розглянути нормування і стандартизацію у галузі охорони земель, рекультивацію й консервацію земель, особливу увагу приділивши правовому забезпеченню охорони ґрунтів, принципу пріоритету земель сільськогосподарського призначення, особливому порядку вилучення таких земель. Доречно зупинитися на відшкодуванні втрат сільськогосподарського й лісогосподарського виробництва. Okремо бажано провести аналіз питань, пов'язаних із захистом земель від несприятливих природних і техногенних процесів, а саме захистом від: водної та вітрової ерозії, забруднення (зокрема, це стосується юридичного критерію «чистоти» ґрунтів), засолення, заростання бур'янами; збереження природних водно-болотних угідь.

Список рекомендованої літератури

Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України. *Актуальні проблеми практичної теорії*. Київ: Знання, 2005. 445 с.

Вівчаренко О. А. Правова охорона земель в Україні: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 336.

Гавриш Н. С. Правова охорона ґрунтів в Україні. Одеса: Вид-во ОНЮА, 2008. 228 с.

Гавриш Н. С. Відтворення ґрунтів – складова правової охорони земель. *Третє зібрання фахівців споріднених кафедр щодо обговорення стратегії еволюції аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних правовідносин у контексті інтеграційного розвитку України*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 7-10 червня 2018 року) / відп. ред. Т. Є. Харитонова, Х. А. Григор'єва. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2018. С. 99–102.

Донець О. В. Правові основи охорони та відновлення

водно-болотних угідь в умовах інституційного закріплення євроінтеграційних прагнень українського народу. *Третє зібрання фахівців споріднених кафедр щодо обговорення стратегії еволюції аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних правовідносин у контексті інтеграційного розвитку України*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 7-10 червня 2018 року) / відп. ред. Т. Є. Харитонова, Х. А. Григор'єва. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2018. С. 118–121.

Земельне право: підручник / М. В. Шульга, Н. О. Багай, В. І. Гордєєв та ін.; за ред. М. В. Шульги. Харків: Право, 2013. 520 с.

Земельний кодекс України: наук.-практ. комент. 6-те вид., допов. / за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Харків: ТОВ Одіссей, 2009. 624 с.

Земельний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. В.І. Курила. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 576 с.

Ковальчук Т. Г. Правові аспекти юридичних засобів охорони земель. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2004. Вип. 61. С. 68-72.

Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: монографія. Київ: Логос, 2011. 688 с.

Курило В. І., Лебідь В. І. Окремі аспекти правового регулювання відносин у сфері рекультивації земель в Україні та відповідність вимогам ЄС. *Международный научный журнал «Интернаука». Серия: «Юридические науки»*. № 1 (1). 2017. С. 59-62.

Мірошніченко А. М., Марусенко Р. І. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України. 5-те вид., перероб. і допов. Київ: Алерта; Центр учбов. л-ри, 2013. 544 с.

Оверковська Т. К. Правові засади охорони земель від забруднення та псування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Київ: Б. в., 2008. 20 с.

Попова А. О. Правова охорона земель від забруднення небезпечними речовинами в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Одеса, 2018. 20 с.

Про деякі питання практики розгляду справ зі спорів, пов'язаних із здійсненням державного контролю за використанням і охороною земель: інформаційний лист Вищого господарського суду України від 11.06.2012 р. № 01-06/805/2012. *Вісник господарського судочинства*. 2012. № 4. С. 22.

Про затвердження Порядку консервації земель: наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26.04.2013 р. № 283. *Офіційний вісник України*. 2013. № 42. С. 150. Ст. 1525.

Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 349.

Про розміри та Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 р. № 1279. *Офіційний вісник України*. 1997. № 47. С. 40.

Про схвалення Концепції боротьби з деградацією земель та опустелюванням: розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.10.2014 р. № 1024-р. *Офіційний вісник України*. 2013. № 42. С. 150. Ст. 1525.

Хомінець С.В. Правове забезпечення підвищення родючості ґрунтів: монографія / під заг. ред. М.В. Шульги. Харків: Фінарт, 2015. 169 с.

Т е м а 12. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРЕНДИ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ

П л а н

Вступ

1. Поняття та ознаки водного об'єкта як об'єкта права оренди.
2. Правове регулювання оренди для цілей аквакультури.
3. Поняття, характеристика і особливості оренди водних об'єктів.
4. Особливості договорів оренди водних об'єктів.

Висновки

Передусім студентам необхідно визначити об'єкт оренди, яким може бути як замкнена водойма, так і частина водойми. На підставі аналізу водного законодавства й законодавства про аквакультуру перелічити види оренди залежно від строків і мети оренди. Крім того, варто розглянути особливості застосування норм земельного законодавства при врегулюванні питань оренди водних об'єктів; провести розмежування і надати загальну характеристику договорів оренди водних об'єктів та оренди земель водного фонду.

Список рекомендованої літератури

Гордєєв С. В. Новели законодавства щодо оренди водних об'єктів: Сучасні досягнення наук земельного, аграрного та екологічного права: зб. матеріалів круглого столу (24.05.2013 р.) / за ред. М. В. Шульги. Харків: НУ «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. 157 с.

Ковтун М. І. Земельне право: курс лекцій для студентів юридичних вузів та факультетів. Київ: ЮМАНА, 2001. 208 с.

Костюченко М. С. Особливості правового регулювання оренди водних об'єктів у сучасних умовах. *Теорія і практика правознавства*. 2013. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_2_35

Краснова М. В. Договори в екологічному праві України: навч. посібник. Київ: Алерта, 2012. 216 с.

Цивільне право України: навч. посібник / за ред. Є. О. Харитонова, Н. Ю. Голубевої. Київ: Істина, 2009. 280 с.

Шигонський В. С. Ідентифікація понятійного апарату дослідження проблеми водокористування у населених пунктах сільських територій. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/vzhnau/2011_1/395.pdf

Кучеренко І.М., Кучеренко О. Ю., Запатріна І. В. Житлова політика України: сучасність та майбутнє. Київ: Вид. центр спілки власників житла України, 2012. 304 с.

Клименко С.В. Води (водні ресурси) як об'єкт правовідносин. URL: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2013/4\(69\)/uazt_2013_4_21.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2013/4(69)/uazt_2013_4_21.pdf)

Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189.

Про аквакультуру: Закон України від 18.09.2012 р. № 5293-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 79. Ст. 3193.

Земельний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.

Господарський кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. № 19-20. № 21-22. Ст. 144.

Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1992 р. № 459: Постанова від 13.03.2002 р. № 321. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/321-2002-п>

Постанова Кабінету Міністрів України від 08.05.1996 р. № 486. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/486-96-п>

Постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.1996 р. № 552. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/552-96-п>

Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.1996 р. № 413. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/413-96-п>

Про затвердження Типового договору оренди водних об'єктів: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.05.2013 р. № 420. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/420-2013-п>

Про затвердження Порядку розроблення паспорта водного об'єкта: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 18.03.2013 р. № 99, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18.05.2013 р. за № 775/23307. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0775-13>

Про затвердження Методики визначення розміру плати за надані в оренду водні об'єкти: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 28.05.2013 р. № 236, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17.06.2013 р. за № 986/23518. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0986-13>

Т е м а 13. ВИДИ ПРАВА СПЕЦІАЛЬНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ

П л а н

Вступ

1. Загальна характеристика права спеціального водокористування.

2. Види права спеціального водокористування та їх класифікація.

3. Правове регулювання користування водними об'єктами на умовах оренди.

4. Юридична відповідальність за порушення водного законодавства.

Висновки

При написанні цієї роботи слід визначити об'єкти, суб'єкти, принципи права спеціального водокористування; навести перелік видів права спеціального водокористування, їх класифікаційні ознаки, правову характеристику вказаних видів права водокористування, включаючи їх правове забезпечення; встановити особливості правової регламентації користування водними об'єктами на умовах оренди й надати характеристику юридичної відповідальності за порушення водного законодавства.

Список рекомендованої літератури

Гордеев В.И. Использование водных объектов на условиях аренды. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 12. С. 69–71.

Гордеев В.И. Содержание права водопользования. *Проблеми законності*. 2005. № 71. С. 86–95.

Джуган В.О. Види права водокористування. *Верховенство права у правозастосовчій діяльності*: матеріали Регіонал. наук.-практ. конф., присвяченій 15-ій річниці Юридичного інституту, м. Івано-Франківськ, 12-13 жовтня 2007 р. Івано-Франківськ: Юрид. ін-т Прикарпат. нац. ун-ту ім. Василя Стефаника, 2007. С. 217–221.

Джуган В.О. Особливості спеціального водокористування в Україні. *Держава і право: зб. наук. пр. Юридичні та політичні науки*. 2006. Вип. 31. С. 376–380.

Договір як універсальна правова конструкція: монографія / А.П. Гетьман, В.І. Борисова, О.П. Євсєєв та ін.; за ред. А.П. Гетьмана, В.І. Борисової. Харків: Право, 2012. 432 с.

Кобецька Н.Р. Становлення законодавчого регулювання та особливості оренди водних об'єктів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2013. Вип. 5. Т. 1. С. 133–135.

Костюченко М. С. Правове регулювання водних об'єктів в Україні. автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. 24 с.

Соколова А. К. Правовое обеспечение договора аренды вод. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2016. № 5 (21). С. 146–150.

Соколова А. К. Правовые аспекты прекращения договора аренды водных объектов. «*Legea si Viata*» («Закон и жизнь»). 2016. № 11/2 (299). С. 96–99.

Соколова А.К. Договоры на пользование природными ресурсами: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Харків, 1993. 173 с.

Водний кодекс України: від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР зі змін., внесен. від 16.10.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189; 2000. № 45. Ст. 390; 2013. № 46. Ст. 640.

Про затвердження Порядку розроблення паспорта водного об'єкта: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 18.03.2013 р. № 99. *Офіційний вісник України*. 2013. № 42. Ст. 1517.

Про затвердження Типового договору оренди водних об'єктів: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.05.2013 р. № 420. *Офіційний вісник України*. 2013. № 47. Ст. 1692.

Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. № 161-ХІV. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 46. Ст. 280.

Про затвердження Методики визначення розміру плати за надані в оренду водні об'єкти: від 28.05.2013 р. № 236. *Офіційний вісник України*. 2013. № 49. С. 393. Ст. 1778.

Інтернет-ресурси

<http://jur-academy.kh.ua/>
<http://nulau.edu.ua/>
http://lawbook.org.ua/?cat_id=64
<http://www.nbuu.gov.ua/>
<http://library.nlu.edu.ua/>

Тема 14. ПРАВОВІ ПИТАННЯ ВИДОБУТКУ ГАЗУ НА ПІДСТАВІ УГОД ПРО РОЗПОДІЛ ПРОДУКЦІЇ

П л а н

Вступ

1. Загальні положення угод про розподіл продукції та їх особливості стосовно видобутку газу.
2. Істотні умови угод про розподіл продукції.
3. Сторони в угодах про розподіл продукції.
4. Право власності на газ при угодах про розподіл продукції.

Висновки

Особливу увагу в роботі слід приділити з'ясуванню відмінностей видобутку корисних копалин на підставі угод про розподіл продукції від загального порядку користування надрами.

Список рекомендованої літератури

Про забезпечення комерційного обліку природного газу: Закон України від 03.02.2012 р.

Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14.09.1999 р.

При ринок природного газу: Закон України від 09.04.2015 р.

Про нафту і газ: Закон України від 12.07.2001 р.

Про затвердження форм звітності НКРЕКП щодо здійснення моніторингу на ринку природного газу та інструкцій щодо їх заповнення: Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг 07.07.2016 р. № 1234.

Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу (відносини у перехідний період): Постанова Кабінету міністрів України від 01.10.2015 р. № 758.

Про затвердження Порядку проведення розрахунків за природний газ, теплопостачання і електроенергію: Наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, Міністерства фінансів України від 03.08.2015 р.

Господарський суд Харківської області рішення «20» вересня 2016 р. Справа № 922/2582/16.

Господарський суд Харківської області рішення «10» жовтня 2016 р. Справа № 922/2742/16.

Т е м а 15. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОРИСТУВАННЯ ТА ЗБОРУ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

П л а н

Вступ

1. Поняття «лікарські рослини» та їх правове забезпечення.
2. Використання природних лікарських рослин на праві загального користування.
3. Використання природних лікарських рослин на праві спеціального користування.
4. Комплекс заходів щодо охорони та відтворення природних запасів лікарських рослин.
5. Юридична відповідальність за неправомірне використання природних лікарських рослин.

Висновки

У роботі необхідно розглянути особливості користування рослинним світом на прикладі окремого виду лікарських рослин. Особливу увагу варто приділити розмежуванню понять «користування» і «збір» лікарських рослин як окремих видів користування. Студент повинен чітко визначити коло суб'єктів права загального й спеціального використання природних лікарських рослин.

Список рекомендованої літератури

Заверуха Н., Серебряков В., Скиба Ю. Основи екології: навч. посіб. для вищ. навч. закладів. Київ: Каравела, 2006. 365 с.

Зузок Б.М., Зузок Л.Б. Ресурсознавство лікарських рослин: навч. посіб. для фарм. факультетів ВНЗ IV р. Вид «Нова Книга», 2015 р. С. 88–91.

Туліна Е.Є. Особливості правового регулювання використання рослинного світу для забезпечення потреб у лікарській сировині з дикорослих рослин. *Природоресурсне право в системі права України: історія, сьогодення, перспективи*: зб. мат. круг. столу, 30-31 жовт. 2015. Харків, 2015. С. 190–192.

Туліна Е.Є. Правові засади використання рослинного світу: монографія. Харків: Право, 2017. 216 с.

Шахов В.С. «Стан та перспективи розвитку інституту права загального природокористування в сучасному екологічному законодавстві». *Актуальні питання кодифікації екологічного законодавства України* (9 лист. 2012 р.). Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. С. 67–69.

Підстави припинення правових відносин у сфері використання рослинного світу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2015. Вип. 34. Т. 2. Ст. 42–44.

Про рослинний світ: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 22-23. Ст. 198.

Про насіння і садівний матеріал: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 13. Ст. 92.

З належної практики вирощування та збору лікарських рослин: Постанова Всесвітньої організації охорони здоров'я. URL: <https://www.apteka.ua/article/38686>

Тема 16. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ, ВІДТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ РОСЛИННОГО СВІТУ, ЗАНЕСЕНИХ ДО ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ

П л а н

Вступ

1. Правові засади охорони рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослинного світу.
2. Особливості правової охорони та відтворення об'єктів рослинного світу, занесених до Червоної книги України.
3. Правове регулювання використання об'єктів рослинного світу, занесених до Червоної книги України.
4. Відповідальність за порушення законодавства у сфері охорони, використання й відтворення об'єктів рослинного світу, занесених до Червоної книги України.

Висновки

При дослідженні питань курсової роботи слід зупинитися на визначенні поняття й значення Червоної книги України для охорони рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослинного світу, вказати нормативні акти, що містять норми щодо охорони таких об'єктів рослинного світу, надати їх характеристику. Після цього доречно проаналізувати правові заходи, передбачені насамперед Законом України «Про Червону книгу України» щодо охорони й відтворення видів рослинного світу. Необхідно також охарактеризувати особливості правового регулювання використання об'єктів рослинного світу, занесених до Червоної книги України; виокремити види юридичної відповідальності у сфері охорони, використання і відтворення об'єктів рослинного світу, занесених до Червоної книги України.

Список рекомендованої літератури

Єрмолаєва Т. В. Червона книга України як дієвий механізм збереження біорізноманіття та деякі проблеми її застосу-

вання. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 135. С. 77–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2016_135_10.

Гетьман А. П. Проблеми кодифікації законодавства про рослинний світ: деякі міркування (коментар до Закону України «Про рослинний світ»). *Вісник академії правових наук України*. 1999. № 3 (18). С. 103–109.

Соколова А.К. Флористичне право України: проблеми формування та розвитку: монографія. Харків: Право, 2009. 288 с.

Про рослинний світ: Закон України від 19.04.1999 р. № 591-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст. 198.

Про Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002 р. № 3055-III. *Офіційний вісник України*. 2002. № 10. Ст. 462.

Про природно-заповідний фонд: Закон України від 16.06.1992 р. № 2456-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502.

Про екологічну мережу України: Закон від 24.06.2004 р. № 1864-IV. *Офіційний вісник України*. 2004. № 29. С. 53. Ст. 1950.

Конвенція ООН про міжнародну торгівлю видами дикої флори та фауни, що перебувають під загрозою зникнення від 03.03.1973 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_129/page.

Т е м а 17. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ РОСЛИННОГО СВІТУ

П л а н

Вступ

1. Загальна характеристика правового регулювання спеціального використання об'єктів рослинного світу.

2. Види спеціального використання об'єктів рослинного світу. Правова класифікація.

3. Підстави, порядок виникнення, зміни і припинення видів спеціального використання об'єктів рослинного світу.

4. Особливості юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері спеціального використання рослинного світу.

Висновки

При розкритті теми курсової роботи необхідно вивчити один із видів використання рослинного світу – спеціальне, спираючись на результати теоретичних досліджень; визначити особливості правового регулювання спеціального використання рослинного світу в Україні, охарактеризувати його види, порядок виникнення, зміни і припинення правовідносин у цій сфері. Після цього треба проаналізувати види спеціального використання лісових ресурсів як одного з основних видів використання об'єктів рослинного світу; визначити види юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері спеціального використання рослинного світу.

Список рекомендованої літератури

Попов В. К., Гетьман А. П. Правові проблеми використання і охорони рослинного світу. *Право України*. 2000. № 1. С. 51–53.

Соколова А. К. Правове забезпечення охорони, відтворення й використання об'єктів рослинного світу. *Проблеми законності*. 2008. Вип. 94. С. 104–110.

Соколова А. К. Флористичне право України: проблеми формування та розвитку: монографія. Харків: Право, 2009. 288 с.

Туліна Е. Є. Правові засади використання рослинного світу: монографія. Харків: Право, 2017. 216 с.

Про рослинний світ: Закон України від 19.04.1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст. 198.

Про Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002 р. № 3055-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 30. Ст. 201.

Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 17. Ст. 99 (у ред. Закону від 08.02.2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 21. Ст. 170).

Порядок заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 23.04.1996 р. № 449. *Збірник законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища*. 1997. Т. 2. С. 292–294.

Порядок спеціального використання лісових ресурсів: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 р. № 761. *Офіційний вісник України*. 2007. № 39. Ст. 1550.

Правила заготівлі живиці в лісах України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 08.02.1996 р. № 185. *Збірник постанов України*. 1996. № 7. Ст. 209.

Правила рубок головного користування: затв. Наказом Держ. комітету лісового господарства України від 23.12.2009 р. № 364. *Офіційний вісник України*. 2010. № 6. Ст. 276.

Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля: постанова Пленуму Верховного Суду України від 10.12.2004 р. №17. *Вісник Верховної Суду України*. 2005. №1.

Т е м а 18. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ОБ'ЄКТИ ТВАРИННОГО СВІТУ УКРАЇНИ

План

Вступ

1. Поняття «об'єкти тваринного світу», що можуть перебувати у приватній власності фізичних і юридичних осіб.

2. Суб'єкти права приватної власності на об'єкти тваринного світу.

3. Адміністративно-правові й цивільно-правові підстави виникнення, зміни та припинення права приватної власності на об'єкти тваринного світу.

4. Особливості приватної власності на об'єкти тваринного світу у співвідношенні з державною й комунальною формами власності.

5. Юридична відповідальність за порушення права приватної власності на об'єкти тваринного світу.

Висновки

При написанні курсової роботи слід передусім розглянути особливості еколого-правового поняття «об'єкти тваринного світу», зміст інституту права приватної власності на тваринний світ.

Після цього слід визначити правові підстави виникнення, зміни і припинення права приватної власності на об'єкти тваринного світу; розкрити приватноправовий і публічно-правовий характер регулювання відносин права приватної чи іншої форми власності.

Особливу увагу треба приділити юридичній відповідальності за порушення норм національного й міжнародного законодавства у сфері регулювання відносин права приватної власності на об'єкти тваринного світу. У висновку необхідно зробити узагальнення теоретичних і практичних знань, набутих у процесі дослідження.

Список рекомендованої літератури

Екологічне право України. Особлива частина: навч. посібник / О.М. Шуміло (кер. авт. кол.), І.В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін. 2-ге вид., змін. / за ред. О.М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.

Тваринний світ України: правова охорона, використання та відтворення / за заг. ред. Г.І. Балюк. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 384 с.

Григор'єва Т.В. Правові засади використання, охорони та відтворення водних живих ресурсів: монографія. Харків: «Право», 2011. 176 с.

Шеховцов В.В. Правове регулювання права приватної власності на об'єкти тваринного світу в Україні: монографія / за наук. ред. А.П. Гетьмана. Харків: ФІНН, 2010. 200 с.

Про тваринний світ: Закони України від 13.12.2001 р. № 2896-III. *Офіційний вісник України*. 2002. № 2. Ст. 47.

Про мисливське господарство і полювання: Закони

України від 22.02.2000 р. № 1478-III. *Офіційний вісник України*. 2000. № 12. Ст. 442.

Про Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002 р. № 3055-III. *Офіційний вісник України*. 2002. № 10. Ст. 462.

Про природно-заповідний фонд: Закон України від 16.06.1992 р. № 2460-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502.

Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21.02.2006 р. № 3447-IV. *Офіційний вісник України*. 2006. № 11. Ст. 692.

Т е м а 19. ПРАВОВА ОХОРОНА ЛІСІВ В УКРАЇНІ

П л а н

Вступ

1. Правові засади охорони й захисту лісів на території України.

2. Правове регулювання контролю за охороною, захистом, використанням і відтворенням лісів.

3. Особливості охорони, захисту й відтворення лісів на окремих категоріях земель: еколого-правові аспекти.

4. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства.

Висновки

При дослідженні питань теми курсової роботи потрібно надати загальну характеристику правових засад охорони й захисту лісів в Україні, використовуючи праці вітчизняних фахівців у цій сфері. Після цього слід вивчити зміст охорони й захисту лісів, що складається з чотирьох груп заходів, а саме: а) комплексу заходів, спрямованих на збереження лісів від пожеж; б) недопущення й попередження незаконних рубок; в) заходів, спрямованих на попередження пошкодження, ослаблення та іншого негативного впливу; г) заходів, необхідних для захисту

лісів від шкідників і хвороб. Далі слід навести перелік обов'язків підприємств, установ, організацій і громадян, діяльність яких впливає на стан і відтворення лісів, визначити основні завдання державної лісової охорони. З огляду на це при висвітленні пункту 2 зазначеної роботи потрібно розглянути: 1) завдання контролю за охороною, захистом, використанням і відтворенням лісів; 2) види контролю; 3) суспільні відносини, пов'язані з інформуванням про стан і відтворення лісів. Присутуючи до відповіді на пункт 3 плану курсової роботи, доречно передусім зупинитися на особливостях охорони, захисту й відтворення лісів на окремих категоріях земель, таких як: землях природно-заповідного фонду, оборони, земельних ділянках зон відчуження й безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнали радіоактивного забруднення. Крім того, варто розглянути особливості юридичної відповідальності за порушення лісового законодавства.

Список рекомендованої літератури

Глотова О.В. Ліси як об'єкт правової охорони. *Екологічне законодавство України: стан та перспективи розвитку*: матеріали Наук.-практ. конф. Харків: Право, 2008. С. 66–70.

Кулинич П. Правовий режим полезахисних лісосмуг та проблеми його вдосконалення. *Право України*. 2007. № 11. С. 62–68.

Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 р. № 3852-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 17. Ст. 99.

Науково-практичний коментар Лісового кодексу України / Г. І. Балюк, А. П. Гетьман, Т. Г. Ковальчук [та ін.]. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 368 с.

Принципы лесоводства. Приняты Конференцией ООН по окружающей среде и развитию Рио-де-Жанейро, 14.06.1992 р. / Верховна рада України. Законодавство України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_345

Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів і

зелених насаджень: Указ Президента України від 04.11.2008 р. № 998/2008. *Офіційний вісник України*. 2008. № 45. С. 17. Ст. 1279.

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження українських лісів та запобігання незаконному вивезенню необроблених лісоматеріалів: Закон України від 06.09.18 р. № 2531-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 42. Ст. 327.

Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2007 р. № 733 / Верховна рада України. Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=733-2007-%D0%BF&p=1243760142497024>

Про затвердження Правил відтворення лісів: Постанова Кабінету Міністрів України від 1.03.2007 р. № 303. *Офіційний вісник України*. 2007. № 16. С. 15. Ст. 589.

Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2007 р. № 724. *Офіційний вісник України*. 2007. № 37. С. 140. Ст. 1478.

Про затвердження Такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу: Постанов Кабінету Міністрів України від 23.07.2008 р. № 665. *Офіційний вісник України*. 2008. № 56. С. 30. Ст. 1868.

Соколова А.К. Правові аспекти охорони природних об'єктів. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 110. С. 91–99.

Соколова А. К. Флористичне право України: проблеми формування та розвитку: монографія. Харків: Право, 2009. 288 с.

Т е м а 20. МИСЛИВСЬКІ УГІДДЯ ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОЛОГО-ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ

П л а н

Вступ

1. Загальна характеристика мисливських угідь: юридичне визначення й види.

2. Правовий статус суб'єктів у сфері охорони мисливських угідь.

3. Правова охорона мисливських угідь.

Висновки

При висвітленні теми слід передусім вказати: які території та акваторії України визнаються мисливськими угіддями; які об'єкти тваринного світу законодавство визначає як мисливський фонд; за яких умов громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства можуть визнаватися суб'єктом права полювання, які для цього потрібні документи; у чому полягає різниця між здійсненням полювання на ліцензійних та інших тварин; які документи повинен мати мисливець для здійснення полювання в мисливських угіддях України. Необхідно також розглянути особливості міжнародно-правових стандартів у правовому регулюванні мисливства й порядок їх застосування в Україні. Особливу увагу варто приділити визначенню поняття «правова охорона мисливських угідь», його змісту, проаналізувати правові заходи щодо охорони мисливських угідь.

Список рекомендованої літератури

Шахов В.С. Право пользования охотничьими угодьями. Київ: Вищ. шк., 1993. 160 с.

Шеховцов В.В. Правове регулювання права приватної власності на об'єкти тваринного світу в Україні: монографія / за наук. ред. А.П. Гетьмана. Харків: ФІНН, 2010. 200 с.

Шеховцов В. В. Правові проблеми запровадження європейських стандартів реалізації права приватної власності на тварин. *Університетські наукові записки*. 2012. № 3. С. 274-278. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2012_3_40

Овдiєнко В. В. Правове регулювання мисливства в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Харків, 2014. 20 с.

Овдiєнко В.В. Міжнародно-правові стандарти у правовому регулюванні мисливства в Україні. *Теорія і практика правознавства*. 2013. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_1_14

Овдiєнко В. В. Проблеми юридичної вiдповiдальностi за незаконне полювання. *Теорiя i практика правознавства*. 2016. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2016_1_15

Овдiєнко В. Правове регулювання мисливства в Україні: монографiя. Харкiв: ТОВ «Оберiг», 2018. 200 с.

Про тваринний свiт: Закон України вiд 13.12.2001 р. № 2896-III. *Офiцiйний вiсник України*. 2002. № 2. Ст. 47.

Про мисливське господарство i полювання: Закон України вiд 22.02.2000 р. № 1478-III. *Офiцiйний вiсник України*. 2000. № 12. Ст. 442.

Про порядок видачi дозволiв на спецiальне використання природних ресурсiв у межах територiй та об'єктiв природно-заповiдного фонду i встановлення лiмiтiв використання ресурсiв загальнодержавного значення: Постанова Кабiнету Мiнiстрiв України вiд 10.08.1992 р. № 459. *Урядовий кур'єр вiд 28.08.1992 р. № 35*.

Про затвердження Типового договору про умови ведення мисливського господарства: наказ Мiнiстерства лiсового господарства України вiд 12.12.1996 р. № 153. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0735-96>

Про затвердження Порядку видачi посвiдчення мисливця та контрольної картки облiку добутої дичини й порушень правил полювання: наказ Мiнiстерства аграрної полiтики i продовольства України вiд 01.10.2014 р. № 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1316-14>

Про затвердження Положення про правила проведення полювань, поводження iз зброєю та порядок видачi лiцензiй на добування мисливських тварин: наказ Мiнiстерства аграрної полiтики та продовольства України вiд 17.10.2011 р. № 549. *Офiцiйний вiсник України*. 2011. № 82. Ст. 3008.

Про затвердження вартостi лiцензiй на добування мисливських тварин у мисливських угiддях України: наказ Мiнiстерства аграрної полiтики та продовольства України вiд 16.05.2011 р. № 179. *Офiцiйний вiсник України*. 2011. № 40. Ст. 1657.

Про затвердження Такс для обчислення розмiру вiдшкодування збиткiв, завданих унаслiдок порушення законодавства в

галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України): наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 18.07.2017 р. № 301/222. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0842-17>

Т е м а 21. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ Й ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ БІОРЕСУРСІВ

П л а н

Вступ

1. Водні біоресурси як об'єкт правової охорони й використання.
2. Поняття, різновиди й особливості права використання водних біоресурсів.
3. Правова основа охорони водних біоресурсів.
4. Правове стимулювання збереження й захисту водних біоресурсів.
5. Юридична відповідальність за порушення законодавства в галузі охорони й використання водних біоресурсів.

Висновки

При дослідженні питань даної курсової роботи слід зупинитися на визначенні й співвідношенні таких понять, як «водні біоресурси» і «водні живі ресурси». Після цього треба встановити особливості їх загального й спеціального використання, а також коло суб'єктів, які можуть здійснювати таке використання. Окрему увагу варто приділити правовим актам, які містять норми щодо використання й охорони водних біоресурсів, надати їх правову характеристику. Наприкінці доречно зупинитися на правових заходах, направлених на охорону водних біоресурсів, передбачених насамперед законами України «Про тваринний світ», «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» та ін.; розкрити особливості юридичної відповідальності у галузі охорони й використання водних біоресурсів.

Список рекомендованої літератури

Григор'єва Т. В. Правові засади використання, охорони та відтворення водних живих ресурсів: монографія. Харків: Право, 2011. 176 с.

Тваринний світ України: правова охорона, використання та відтворення / за заг. ред. Г. І. Балюк. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 384 с.

Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України від 16.05.1995 р. № 162/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 21. Ст. 152.

Про затвердження Порядку здійснення любительського і спортивного рибальства: Постанова Каб. Міністрів України від 18.07.1998 р. № 1126. *Офіційний вісник України*. 1998. № 29. Ст. 1099.

Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 08.07.2011 р. № 3677-VI. *Офіційний вісник України*. 2011. № 59. Ст. 2351.

Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 06.02.2003 р. № 486-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 10. Ст. 430.

Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 р. № 2896-III. *Офіційний вісник України*. 2002. № 2. Ст. 47.

Про Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002 р. № 3055-III. *Офіційний вісник України*. 2002. № 10. Ст. 462.

Т е м а 22. ПРАВОВІ ЗАХОДИ ОХОРОНИ ОЗОНОВОГО ШАРУ В УКРАЇНІ

П л а н

Вступ

1. Історико-правові й соціальні умови формування інституту правової охорони озонowego шару.

2. Поняття «озоновий шар» як об'єкт еколого-правового регулювання.

3. Форми і зміст організаційно-правових заходів забезпечення охорони озонowego шару в Україні.

4. Міжнародно-правове забезпечення охорони озонowego шару.

5. Юридична відповідальність за порушення законодавства щодо охорони озонowego шару.

Висновок

При розкритті теми необхідно визначити актуальність дослідження, мету, наукову новизну, теоретичне значення роботи. Після цього слід проаналізувати поняття «озоновий шар», обґрунтувати необхідність забезпечення його організаційно-правової охорони; надати загальну характеристику організаційно-правових заходів щодо охорони озонowego шару в Україні. Окремо доречно зупинитися на визначенні їх поняття, сутності і форм, особливостях міжнародно-правового регулювання охорони озонowego шару. Варто приділити увагу специфіці юридичної відповідальності за порушення законодавства щодо охорони озонowego шару; провести ґрунтовний аналіз монографій, наукових статей та дисертаційних досліджень, а також нормативно-правових актів, рекомендованих до вивчення; вказати шляхи й перспективи розвитку екологічного законодавства в цій сфері.

Список рекомендованої літератури

Андрусевич Н. І. Правове регулювання ЄС в галузі попередження зміни клімату. *Вісник екологічної адвокатури*. 2004. № 26. С. 3-7.

Льїна О. В. Озоновий шар має бути об'єктом правової охорони. *Право України*. 1996. № 12. С. 54–56.

Льїна О. В. Відповідальність за порушення законодавства про охорону озонowego шару. *Право України*. 1998. № 9. С. 38–40.

Копиця Є. М. Правові засади нормування у галузі охорони атмосферного повітря: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 193 с.

Копиця Є. М. Окремі аспекти нормування як засобу забезпечення правової охорони озонового шару в Україні. *Теоретичні та практичні аспекти реалізації екологічного, земельного, аграрного права в умовах сталого розвитку України*: матеріали «круглого столу» (Харків, 2 груд. 2016 р.). Харків : Право, 2016. С. 124–128.

Краснова А. А. Право екологічної безпеки країни: теоретичні аспекти: монографія / за заг. ред. В. М. Єрмоленка. Київ: НУБіП України, 2017. 589 с.

Перга Т. Нові акценти екологічної безпеки: політика ЄС з адаптації до змін клімату. *Віче*. 2016. № 7/8. С. 26–29.

Проблеми права екологічної безпеки: навч. посібник / М. В. Краснова, Г. І. Балюк, А. Г. Бобкова та ін.; під заг. ред. М. В. Краснової та Р. С. Кіріна; від. ред. В. І. Андрейцев. Дніпро, 2016. 575 с.

Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2059-19> (дата звернення: 15.06.2018).

Про затвердження Прядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля: Постанова Кабінету Міністру України від 13.12.2017 р. № 989. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/kp170989?an=1>

Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті від 25.02.1991 р. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu91k02d?an=2&ed=1991_02_25.

Інтернет-ресурси

Офіційний портал Верховної Ради України: <http://rada.gov.ua/>

Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України: <http://www.menr.gov.ua/>

Єдиний державний реєстр судових рішень: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

Т е м а 23. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПРИРОДНИХ ТЕРИТОРІЙ ТА ОБ'ЄКТІВ

П л а н

Вступ

1. Характеристика правового регулювання рекреаційних територій.
2. Поняття й ознаки рекреаційних територій.
3. Види й форми використання рекреаційних природних ресурсів.
4. Правова охорона рекреаційних територій.
5. Особливості юридичної відповідальності за порушення законодавства щодо використання й охорони рекреаційних територій.

Висновок

Розкриваючи дану тему, необхідно передусім проаналізувати коло нормативно-правових актів, на підставі яких здійснюється правове регулювання вказаного питання, надати оцінку ефективності їх впливу на екологічні правовідносини.

Після цього слід навести визначення поняття й ознаки, що характеризують рекреаційні території, назвати критерії класифікації й види рекреаційних природних ресурсів. Окремо треба дослідити форми власності на рекреаційні території, можливі види експлуатації рекреаційних природних об'єктів.

Крім того, варто приділити увагу аналізу особливостей юридичної відповідальності суб'єктів рекреаційно-правових відносин у разі порушення ними чинного екологічного законодавства щодо охорони рекреаційних територій.

Список рекомендованої літератури

Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 45. Ст. 502.

Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. *Офіційний вісник України*. 2000. № 44. Ст. 1884.

Про затвердження загального положення про санаторно-курортний заклад: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2001 р. *Офіційний вісник України*. 2001. № 28. Ст. 1260.

Порядок створення та ведення Державного кадастру природних територій курортів: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2001 р. № 562. *Офіційний вісник України*. № 21. 2001. Ст. 953.

Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням у межах міст та інших населених пунктів: Постанова Кабінету міністрів України від 08.04.1999 р. (зі змін. від 28.12.2001 р.). *Офіційний вісник України*. 1999. № 14. Ст. 110. 2002. № 1. Ст. 13.

Про затвердження такс для обчислення шкоди, заподіяної лісу: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2008 р. № 665. *Офіційний вісник України*. 2008. № 56. Ст. 1868.

Ткаченко О.М. Право користування курортними, лікувально-оздоровчими та рекреаційними зонами: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 1999. 16 с.

Ткаченко О.М. Про становлення права лікувально-рекреаційного природокористування. *Вісник Академії правових наук*: зб. наук. праць. 2002. № 1 (28). Харків: Право, 2002, С. 124–129.

Гетьман В. Екотуризм для збереження ландшафтного різноманіття. *Наука і суспільство*. 2001. № 5. С. 26–29.

Бобкова А.Г. Правове забезпечення рекреаційної діяльності. Донецьк, 2001.

Анісімова Г.В. Проблеми користування пляжами. *Проблеми законності*. 2010. Вип. № 206.

Побірченко В. В., Воронін І.М. Природоохоронно-рекреаційне природокористування: принципи організації і функціонування. *Культура народів Причорномор'я*. 2001. № 16. С. 79–83.

Солдатова С. О. Економічна оцінка рекреаційних ресурсів як основа раціонального природокористування. *Культура народів Причорномор'я*. 2001. № 25. С. 164–170.

Гетьман В.І. Теоретико-методичні питання визначення рекреаційних навантажень на ландшафтні комплекси природно-заповідних територій. *Екологічний вісник*. 2004. № 4. С. 4–8.

Баскакова С.І. Про законодавче регулювання природних територій, що підлягають особливій охороні. *Російська юстиція*. 2011. № 6. С. 50–53.

Семенець О.С. Правове регулювання використання природних ресурсів для туризму в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. 2011. 21 с.

Т е м а 24. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ

П л а н

Вступ

1. Поняття «національний природний парк».
2. Порядок створення національних природних парків і здійснення управління ними.
3. Функціональне зонування територій національного природного парку.
4. Проблеми збереження й розвитку національних природних парків в Україні.

Висновок

У зазначеній роботі необхідно вказати особливості правового регулювання створення і функціонування національних природних парків, встановити місце цих територій в системі об'єктів природно-заповідного фонду України.

Після цього слід проаналізувати види зон, що виокремлюються в межах національних природних парків, і вказати особливості використання, відтворення й охорони природних систем і об'єктів цих територій.

Наприкінці треба дослідити значення національних природних парків як природно-охоронних і рекреаційних територій, встановити проблеми, які існують у країні щодо використання й забезпечення належної охорони цих територій.

Список рекомендованої літератури

Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 45. Ст. 502.

Про природно-заповідний фонд: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502.

Про затвердження Положення про екологічну освітньо-виховну роботу установ природно-заповідного фонду: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 26.10.2015 р. № 399. *Офіційний вісник України* від 08.12.2015 р. № 95. С. 73. Ст. 3269.

Про заходи щодо дальшого розвитку природно-заповідної справи: Указ Президента України від 23.05.2005 р. № 838/2005. *Урядовий кур'єр* від 01.06.2005 р. № 100.

Про невідкладні заходи щодо забезпечення додержання законодавства у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України від 11.11.2004 р. № 1396/2004. *Урядовий кур'єр* від 17.11.2004. № 219.

Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 541. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/198-2013-п>.

Вечерський В. Проблеми українських заповідників. *Пам'ятки України*. 1996. № 3. С. 16–20.

Годованюк А.Й. Правовий режим земель природно-заповідного фонду: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Київ: Б.в., 2008. 19 с.

Ковтун О.М. Законодавство України про охорону природно-заповідного фонду: становлення, сучасний стан, проблеми реформування. *Адвокат*. 2008. № 2. С. 21–24.

Шарапова С.В. Актуальні проблеми правової охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. *Проблеми законності*. 2011. Вип. 113. С. 57–64.

Тема 25. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ УКРАЇНИ

П л а н

Вступ

1. Загальна характеристика законодавства щодо формування, збереження й використання екологічної мережі.

2. Поняття, принципи, об'єкти і структурні елементи екологічної мережі України.

3. Управління у сфері формування, збереження й використання екологічної мережі України.

4. Порядок включення до переліків територій і об'єктів екологічної мережі.

Висновки

При написанні роботи необхідно з'ясувати стан законодавства щодо екологічної мережі; сформулювати визначення її поняття, охарактеризувати принципи й основні складові екологічної мережі України; систему й компетенції органів управління у цій сфері, основні засоби забезпечення формування, збереження й раціонального використання екологічної мережі України. Після цього варто зупинитися на порядку включення до переліків територій і об'єктів екологічної мережі в Україні.

Список рекомендованої літератури

Статівка О. О. Законодавчі підходи до поняття природно-заповідного фонду як елемента екологічної мережі у деяких країнах. *Право і суспільство*. 2016. № 2. С. 94–100.

Статівка О. О. Національна екологічна мережа як об'єкт еколого-правового регулювання: теоретико-правове розуміння. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 136. С. 133–143.

Статівка О. О. Система законодавства України про екологічну мережу: сучасний стан та перспективи вдосконалення.

Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Право». 2017. Вип. 1. Т. 1. С. 145–150.

Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки: Закон України від 21 вересня 2000 р. № 1989-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 47. Ст. 405.

Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1864-IV. *Відомості Верховної Ради України*. № 45. Ст. 502.

Про природно-заповідний фонд: Закон України від 16.06.1992 р. із змін., внесен. згідно із Законом № 1826-VI [1826-17] від 21.01.2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 502.

Про затвердження Порядку включення територій та об'єктів до переліку територій та об'єктів екологічної мережі: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1196. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1196-2015-%D0%BF>.

Т е м а 26. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НОРМУВАННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

Вступ

1. Формування і розвиток інституту нормування в галузі охорони атмосферного повітря: історико-правові аспекти.

2. Поняття і зміст нормування в галузі охорони атмосферного повітря.

3. Правове регулювання нормування в галузі охорони атмосферного повітря: сучасний стан і перспективи розвитку.

4. Міжнародний досвід правового регулювання нормування в галузі охорони атмосферного повітря. Особливості права ЄС у сфері нормування якості атмосферного повітря.

Висновки

У курсовій роботі необхідно дослідити основні етапи становлення й розвитку інституту нормування, надати визначення поняття «нормування в галузі охорони атмосферного повіт-

ря», проаналізувати нормативно-правову базу, яка забезпечує правове регулювання нормування в Україні. Окремо варто розглянути проблемні аспекти правового регулювання в зазначеній галузі й запропонувати шляхи їх вирішення. Також слід звернути увагу на правове регулювання нормування атмосферного повітря у зарубіжних країнах і особливостях права Європейського Союзу у сфері нормування якості атмосферного повітря.

Список рекомендованої літератури

Микієвич М. М., Андрусевич Н. І., Будякова Т. О. Європейське право навколишнього середовища: навч. посібник. Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2004. 256 с.

Про охорону атмосферного повітря: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 50. Ст. 678.

Порядок розроблення та затвердження нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2001 р. № 1780. *Офіційний вісник України*. 2002. № 1. Ст. 9.

Про затвердження Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 29. С. 367.

Малишева Н. Р. Науково-практичний коментар Закону України «Про охорону атмосферного повітря» / Г. І. Балюк, І. С. Гриценко, Т. Г. Ковальчук та ін.; за заг. ред. Г. І. Балюк. Київ: Юрінком, 2011. 286 с.

Копиця Є. М. Міжнародний досвід правового регулювання нормування якості атмосферного повітря. *Теорія і практика правознавства*. 2015. Вип. 1.

Копиця Є. М. Правові засади нормування у галузі охорони атмосферного повітря: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 193 с.

Тема 27. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТРАНСПОРТНИХ ТА ІНШИХ ПЕРЕСУВНИХ УСТАНОВОК

П л а н

Вступ

1. Поняття, ознаки екологічної безпеки транспортних та інших пересувних установок, правовий механізм її забезпечення.

2. Правові заходи забезпечення екологічної безпеки транспортних та інших пересувних установок.

3. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог екологічної безпеки транспортних та інших пересувних установок.

Висновки

При розкритті питань за темою необхідно визначити актуальність теми дослідження, мету, наукову новизну, теоретичне значення роботи, проаналізувати поняття, зміст і ознаки екологічної безпеки транспортних та інших пересувних установок за законодавством України. Після цього варто надати загальну характеристику правових заходів забезпечення екологічної безпеки транспортних та інших пересувних установок; дослідити особливості державного екологічного управління у сфері забезпечення екологічної безпеки транспортних та інших пересувних установок; розкрити особливості юридичної відповідальності за порушення вимог екологічної безпеки транспортних та інших пересувних установок. Крім того, доречно провести ґрунтовний аналіз монографій, наукових статей та дисертаційних досліджень, а також нормативно-правових актів, судової практики, рекомендованих до вивчення; визначити шляхи та перспективи розвитку екологічного законодавства в зазначеній царині.

Список рекомендованої літератури

Правове регулювання екологічної безпеки в Україні: навч. посібник / А. П. Гетьман [та ін.]. Харків: Право, 2012. 296 с.

Andreytsev V. Tectology-legal aspects of the support of contemporary state environmental policy. *Law of Ukraine*. 2011. № 3/4. P. 65–82.

Балюк Г. І. Право екологічної безпеки. Екологічне право України. Академічний курс: підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. 2-ге вид. Київ: Наук. думка, 2008. С. 119–165.

Бригадир І. В. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 20 с.

Льїна Н. Л. Організаційно-правові засади забезпечення екологічної безпеки у плануванні та забудові міст України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 20 с.

Краснова Ю. А. Правове регулювання екологічної безпеки в Україні: монографія. Київ: Алерта, 2013. 304 с.

Краснова А. А. Право екологічної безпеки країни: теоретичні аспекти: монографія / за заг. ред. В. М. Єрмоленка. Київ: НУБіП України, 2017. 589 с.

Сапронов О. Використання зарубіжного досвіду державного регулювання у сфері забезпечення транспортної безпеки України. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України*. 2009. № 2. С. 84–93.

Сапронов О. Основні напрями забезпечення транспортної безпеки України. *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України*. 2009. № 4. С. 87–95.

Ковальов В. Г., Гармаш Є. В. Оптимізація правового забезпечення реалізації транспортної безпеки держави. *Вісник Академії митної служби України. Серія «Державне управління»*. Дніпро: Акад. митної служби України, 2013. № 2(9). С. 164–170.

Клепікова О. В. Інституційно-правовий характер транспортної безпеки. *Вісник господарського судочинства*. 2016. № 1. С. 168–176.

Шомпол О. А. Вдосконалення законодавства України про екологічну безпеку в контексті міжнародно-правових зобов'язань: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2013. 18 с.

Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/2469-19>

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06.05.2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015. *Офіційний вісник України*. 2015. № 43. Ст. 1353.

Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 р. № 232/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80>

Про автомобільний транспорт: Закон України від 05.04.2001 р. № 2344-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>

Про міський транспорт: Закон України від 29.06.2004 р. № 1914-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1914-15>

Про залізничний транспорт: Закон України від 04.07.1996 р. № 273/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/96-%D0%B2%D1%80>

Про трубопровідний транспорт: Закон України від 15.05.1996 р. № 192/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192/96-%D0%B2%D1%80>

Про міський електричний транспорт: Закон України від 29.06.2004 р. № 1914-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1914-15>

Про морські порти України: Закон України від 17.05.2012 р. № 4709-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4709-17>

Про затвердження Програми забезпечення безпеки дорожнього руху та екологічної безпеки транспортних засобів: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.04.1998 р. № 456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/456-98-%D0%BF>

Кодекс торговельного мореплавства України: Закон України від 23.05.1995 р. № 176/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80>

Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>

Про правовий режим земель охоронних зон об'єктів магістральних трубопроводів: Закон України від 02.06.2015 р. № 497-VIII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/>

T113041?an=272&q=%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82

Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>

Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України. URL: <http://www.menr.gov.ua/>

Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>

Рішення Європейського Суду з прав людини щодо України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_9329

Сайт наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: <http://library.nlu.edu.ua/>

Офіційний сайт Конституційного суду України. URL: <http://www.ccu.gov.ua/>

Т е м а 28. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МІСТ ТА ІНШИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

П л а н

Вступ

1. Історичні й соціальні передумови законодавчого забезпечення екологічної безпеки міст та інших населених пунктів.

2. Поняття, завдання й принципи забезпечення екологічної безпеки міст та інших населених пунктів.

3. Загальна характеристика правових заходів забезпечення екологічної безпеки міст та інших населених пунктів.

4. Положення оцінки впливу на довкілля як засіб забезпечення екологічної безпеки міст та інших населених пунктів.

5. Напрями конвергенції законодавства України про екологічну безпеку міст та інших населених пунктів з правом ЄС.

Висновок

При написанні роботи необхідно передусім наголосити на актуальності теми дослідження, вказати мету, наукову новизну, теоретичне значення. Висвітлюючи перше питання, бажано проаналізувати поняття й ознаки забезпечення вимог екологічної безпеки міст та інших населених пунктів; а при розкритті другого – надати загальну характеристику основоположних принципів забезпечення екологічної безпеки населених пунктів; дослідити об'єктно-суб'єктний склад правовідносин забезпечення екологічної безпеки населених пунктів. Далі слід приділити увагу характеристиці правових заходів забезпечення екологічної безпеки міст та інших населених пунктів; вказати шляхи й перспективи розвитку екологічного законодавства щодо забезпечення безпеки міст та інших населених пунктів. Не менш важливо провести ґрунтовний аналіз монографій, наукових статей, дисертацій, а також нормативно-правових актів, рекомендованих до вивчення.

Список рекомендованої літератури

Andreytsev V. I. Law of Enbironmental Satety = *Право екологічної безпеки*. Донецьк: Нац. гірн. ун-т, 2009. 287 с.

Andreytsev V. Tectology-legal aspects of the support of contemporary state environmental policy. *Law of Ukraine*. 2011. № 3/4. P. 65-82.

Бригадир І. В. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки в галузі автомобільного транспорту: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 20 с.

Євстігнєєв А. С. Правове забезпечення екологічної безпеки при здійсненні спеціального природокористування в контексті окремих положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 2. С. 272-276.

Краснова А. А. Право екологічної безпеки країни: теоретичні аспекти: монографія / за заг. ред. В. М. Єрмоленка. Київ: НУБіП України, 2017. 589 с.

Проблеми права екологічної безпеки: навч. посібник / М. В. Краснова, Г. І. Балюк, А. Г. Бобкова та ін.; під заг. ред. М. В. Красної та Р. С. Кіріна, від. ред. В. І. Андрейцев. Дніпро, 2016. 575 с.

Про забезпечення санітарного і епідемічного благопо-

луччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 27. Ст. 218.

Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 29. Ст.315.

Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.

Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 06.09.2005 р. № 287-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2807-15> (дата звернення: 15.06.2018).

Про регулювання містобудівної діяльності Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 34. Ст. 343.

Про Генеральну схему планування території України: Закон України від 07.02.2002 р. станом на 18.11.2012 р. № 3059-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 30. Ст. 204.

Інтернет-ресурси

Офіційний портал Верховної Ради України. – <http://rada.gov.ua/>

Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України. – <http://www.menr.gov.ua/>

Єдиний державний реєстр судових рішень. – <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

Тема 29. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗОН НАДЗВИЧАЙНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ

П л а н

Вступ

1. Поняття й юридичні ознаки надзвичайних екологічних ситуацій, їх зон.

2. Визначення, зміст і особливості правового режиму зони надзвичайної екологічної ситуації.

3. Юридичні підстави й порядок оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації.

4. Зміна і дострокове припинення дії правового режиму зони надзвичайної екологічної ситуації.

5. Правове регулювання вжиття заходів щодо реабілітації постраждалих територій, оголошених зоною надзвичайної екологічної ситуації.

6. Визнання фізичних і юридичних осіб потерпілими від надзвичайних екологічних й особливості відшкодування шкоди, їм заподіяної.

7. Особливості юридичної відповідальності за порушення правового режиму в зоні надзвичайної екологічної ситуації.

Висновки

При вивченні даної теми необхідно наголосити на актуальності теми дослідження, вказати мету, наукову новизну, теоретичне значення роботи; надати визначення поняття й виокремити юридичні ознаки надзвичайної екологічної ситуації. Після цього варто проаналізувати дефініцію, зміст й особливості правового режиму зони надзвичайної екологічної ситуації; навести правову характеристику підстав і порядку оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації, а також зміни та дострокового припинення його дії. Крім того, треба розглянути порядок класифікації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру за їх рівнями; дослідити способи, порядок відшкодування збитків потерпілим від надзвичайних екологічних ситуацій; визначити особливості юридичної відповідальності за порушення вимог екологічного законодавства щодо правового режиму в зоні надзвичайної екологічної ситуації. Наприкінці бажано провести ґрунтовний аналіз монографій, наукових статей і дисертаційних досліджень, а також нормативно-правових актів і судової практики, рекомендованих до вивчення.

Список рекомендованої літератури

Білоконь М. В. Надзвичайні адміністративно-правові режими як правове забезпечення охорони громадського поряд-

ку в надзвичайних ситуаціях. *Право і безпека*. 2004. № 3/3. С. 41–44.

Комарницький В. М., Єрофєєв М. І. Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації»: наук.-практ. коментар. Сєвєродонецьк: РВВ ЛДУВС, 2018. 153 с.

Комарницький В. М. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 169 с.

Шараєвська Т. А. Правове регулювання захисту територій і громадян за надзвичайних екологічних ситуацій в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ. 2013. 19 с.

Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13.07.2000 р. № 1908-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 42. Ст. 348.

Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III. *Офіційний вісник України*. 2000. № 15. Ст. 558. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>

Про національну безпеку: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

Про затвердження Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.01.2015 р. № 32. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/32-2015-%D0%BF>

Про затвердження положень про територіальні органи Держекоінспекції: затв. наказом Міністерства екології та природних ресурсів від 11.08.2017 р. № 312. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1080-17>

Питання реалізації Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/102-2018-%D0%BF>

Положення про державні екологічні інспекції в округах: затв. наказом Мінприроди від 04 жовтня 2018 р. № 347. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1174-18#n35>

Про затвердження Положення про Державне агентство України з управління зоною відчуження: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.10.2014 р № 564. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/564-2014-%D0%BF>

Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27.02.1991 р. № 791а-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 16. Ст. 198.

Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2017 р. № 275. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF>

Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

Про забезпечення санітарного і епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 27. Ст. 218. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>

Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>

Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України від 20.03.2018 р. № 2354-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>

Інтернет-ресурси

Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>

Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України. URL: <http://www.menr.gov.ua/>

Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

Сайт наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого URL: <http://library.nlu.edu.ua/>

Т е м а 30. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВИРОБНИЧИМИ ВІДХОДАМИ

П л а н

Вступ

1. Правове забезпечення поведження з виробничими відходами.

2. Поняття, ознаки й види виробничих відходів.

3. Особливості правового регулювання розміщення виробничих відходів.

4. Правові заходи охорони навколишнього середовища від забруднення відходами виробництва.

5. Юридична відповідальність за порушення законодавства у сфері поведження з виробничими відходами.

Висновки

При написанні курсової роботи необхідно вказати й проаналізувати основні нормативні акти, що регулюють поведження з виробничими відходами; визначити поняття, ознаки й види виробничих відходів, окреслити особливості правового регулювання їх розміщення. Після цього варто виокремити й дослідити правові заходи охорони навколишнього середовища від забруднення відходами виробництва. Вказати юридичну відповідальність за порушення законодавства у сфері поведження з виробничими відходами.

Список рекомендованої літератури

Правове регулювання екологічної безпеки в Україні навч. посібник / А.П. Гетьман, М.В. Шульга, В.Л. Бредіхіна та ін. Харків: Право, 2012. 296 с.

Балюк Г.І. Стан законодавства України про відходи та проблеми його вдосконалення. *Вісник юридичної науки*. 2001. Вип. 44. С. 28–31.

Вовченко С. Відходи виробництва: класифікація, нормування, облік. *Бізнес. Збірник систематизованого законодавства*. 2007. № 8 (серпень). С. 170–181.

Зуєв В.А. Проблеми гармонізації господарсько-правового та еколого-правового регулювання у сфері поводження з відходами. *Правова позиція*. 2017. № 1. С. 109–119.

Корнякова Н.О. Нормативно правове регулювання поводження з відходами за законодавством України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: «Юридичні науки»*. 2004. Вип. 59. С. 170–173.

Корнякова Н.О. Юридичне визначення поняття та видів відходів за законодавством України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: «Юридичні науки»*. 2004. Вип. 58. С. 123–126.

Кронда О.Ю. Поняття «радіоактивні відходи»: юридичні ознаки та їх класифікація. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 461. Правознавство. 2008. С. 74–78.

Ричко О. Нормативно-правове регулювання поводження з відходами та його особливості. *Юридичний журнал*. 2008. № 6. С. 82–86.

Про відходи: Закон України від 05.03.1998 р., № 187/98-ВР. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Про схвалення національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 р. № 820-р. *Офіційний вісник України*. 2017. № 94. С. 61. Ст. 2859.

Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.01.2013 р. № 22р. *Урядовий кур'єр*. 2013. № 16.

Про Загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами: Закон України від 14.09.2000 р. № 1947-III. *Голос України*. 2000. № 44. Ст. 374.

Про поводження з радіоактивними відходами: Закон

України від 30.06.1995 р. 255/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 27. Ст.198.

Про ліцензування діяльності з поводження з небезпечними відходами: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.07.2016 р. № 446. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/446-2016-%D0%BF>

Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.07.2016 р. *Урядовий кур'єр*. 2016. № 132.

Про схвалення Стратегії поводження з радіоактивними відходами в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2009 р. *Офіційний вісник України*. 2009. № 65. С. 25. Ст. 2275.

Про державне регулювання у сфері поводження з відходами: Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 січня 2010 р. *Офіційний вісник України*. 2010. № 3. С. 17. Ст. 94.

Т е м а 31. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ

П л а н

Вступ

1. Правове забезпечення поводження з побутовими відходами.
2. Поняття, ознаки й види побутових відходів.
3. Особливості правового регулювання збирання й перевезення побутових відходів.
4. Юридична відповідальність за порушення законодавства у сфері поводження з побутовими відходами.

Висновки

У роботі слід вказати й проаналізувати основні нормативні акти, що регулюють поводження з побутовими відходами;

надати визначення поняття, розглянути ознаки й види побутових відходів; окреслити особливості правового регулювання збирання і перевезення побутових відходів. Після цього варто зупинитися на юридичній відповідальності за порушення законодавства у сфері поводження з побутовими відходами.

Список рекомендованої літератури

Правове регулювання екологічної безпеки в Україні: навч. посібник / А.П. Гетьман, М.В. Шульга, В.Л. Бредіхіна та ін. Харків: Право, 2012. 296 с.

Балюк Г.І. Стан законодавства України про відходи та проблеми його вдосконалення. *Вісник юридичної науки*. Вип. 44. 2001. С. 28–31.

Юрескул В. Практичне значення теоретичного визначення побутових відходів. *Право України*. 2008. № 4. С. 37–40.

Дулин І.С., Роса Т.В. Законодавчо-нормативне забезпечення еколого-безпечного поводження з твердими побутовими відходами. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Вип. 19. С. 14–17.

Корнякова Н.О. Нормативно правове регулювання поводження з відходами за законодавством України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: «Юридичні науки»*. 2004. Вип. 59. С. 170–173.

Корнякова Н.О. Юридичне визначення поняття та видів відходів за законодавством України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: «Юридичні науки»*. 2004. Вип. 58. С. 123–126.

Юрескул В.О. Практичне значення теоретичного визначення побутових відходів. *Право України*. 2008. № 4. С. 37–40.

Про відходи: Закон України від 5 березня 1998 р., № 187/98-ВР. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Про схвалення національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 р. № 820-р. *Офіційний вісник України*. 2017. № 94. С. 61. Ст. 2859.

Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013-2020 роки: Розпорядження Ка-

бінету Міністрів України від 03.01.2013 р. № 22р. *Урядовий кур'єр*. 2013. № 16.

Про затвердження Програми поводження з твердими побутовими відходами: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2004 р. № 265. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/265-2004-п>

Про затвердження Методики роздільного збирання побутових відходів: наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 01.08.2011 р. № 133. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1157-11>

Про затвердження Правил надання послуг з вивезення побутових відходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.12.2008 р. № 1070. *Урядовий кур'єр*. 2008. № 241.

Про затвердження Правил експлуатації полігонів побутових відходів: наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 1 грудня 2010 р. *Офіційний вісник України*. 2010. №100. С. 13. Ст. 238.

Т е м а 32. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

П л а н

Вступ

1. Поняття й основні етапи історичного розвитку міжнародно-правової охорони навколишнього природного середовища.

2. Принципи міжнародно-правової охорони навколишнього природного середовища.

3. Об'єкти й суб'єкти міжнародно-правової охорони навколишнього природного середовища.

Висновки

У курсовій роботі необхідно дослідити зміст поняття «міжнародно-правова охорона навколишнього природного се-

редовища», визначити основні етапи її історичного розвитку; розглянути принципи міжнародно-правової охорони навколишнього природного середовища, звернувши особливу увагу на такі принципи, як охорона довкілля на благо нинішнього і майбутнього поколінь, недопущення негативного впливу на довкілля, міжнародне природоохоронне співробітництво, попередня оцінка впливу на довкілля тощо. Після цього варто проаналізувати основні об'єкти міжнародно-правової охорони навколишнього природного середовища (Світовий океан, внутрішні води, флора і фауна, атмосферне повітря, космічний простір), а також суб'єктів такої охорони, зокрема, органи й спеціальні установи ООН, міжнародні міжурядові й неурядові організації, діяльність яких пов'язана з вирішенням екологічних проблем.

Список рекомендованої літератури

Колбасов О. С. Международно-правовая охрана окружающей среды. Москва: Междунар. отношения, 1982. 240 с.

Международное экологическое право: учебник / отв. ред. Р. М. Валеев. Москва: Статут, 2012. 639 с.

Международное право: научное издание / Вольфганг Граф Витцтум [и др.]; пер. с нем. [Тигран Бекназар, Алсу Насырова, Наталья Спица; науч. ред., сост. указ. Т. Ф. Яковлева]. Москва; Берлин: Инфотропик Медиа, 2011. 961 с.

Задорожній О. В., Медведєва М. О. Міжнародне право навколишнього середовища: підручник. Київ: Проміні, 2010. 510 с.

Міжнародне право навколишнього середовища: стан та перспективи розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. / Національна академія наук України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Міжнародний центр космічного права; Національна академія наук України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Міжнародний центр космічного права. Київ: Обрії, 2010. 213 с.

Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право: підручник. Київ: Знання, 2012. 631 с.

Боровский Е. Э. Основы международного экологическо-

го права. *Правовые вопросы охраны окружающей среды*. 2005. 12. С. 18–26.

Міжнародне право: Основні галузі: підручник / за ред. В. Г. Буткевич. Київ: Либідь, 2004. 816 с.

Кравченко С. М., Андрусевич А. О., Бонайн Дж. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища: підручник / за ред. С. М. Кравченко. Львів: Вид. центр ЛНУ, 2002. 336 с.

Лукашук И. И. Международное право. Особенная часть: учебник. Москва: БЕК, 1997. 410 с.

Гаврилова Ю. А. Международные организации как субъекты международного экологического права. *Europejska nauka XXI powieka 2009*. V. 7. Prawo. Historia. Filozofia: Materiały V międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji. Przemysł : Nauka i studia, 2009. С. 41–46.

Копылов М. Н. Международное экологическое право как отрасль современного международного права. *Государство и право*. 2007. 1. С. 54–63.

Выстробец Е. А. Экологическое право. Мотивации в международном сотрудничестве / предисл. Ю. Е. Винокуров. Москва: Наука, 2006. 383 с.

Струтинська-Струк Л. В. Принципи міжнародного екологічного права та національної екологічної політики України: порівняльно-правовий аналіз. *Порівняльно-правові дослідження*. 2011. № 1. С. 110–115.

Короткий Т. Р. Міжнародне право охорони морського середовища як підгалузь міжнародного права навколишнього середовища. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. пр. 2011. Вип. 54. С. 534–542.

Кичигин Н. В. Международные и национальные принципы охраны окружающей среды. *Міжнародне право навколишнього середовища: стан та перспективи розвитку*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: Обрії, 2010. С. 20–27.

Безденежна М. Принцип перестороги у міжнародному екологічному праві: особливості застосування. *Актуальні проблеми міжнародних відносин* / голов. ред. Л. В. Губерський. Київ: Ін-т міжнар. відносин, 2010. Вип. 88. Ч. 1. С. 97–98.

ЗМІСТ

Загальні положення.....	3
Список рекомендованої літератури.....	5
Теми курсових робіт.....	7
1. Нормативно-правові акти та інші джерела екологічного права.....	9
2. Юридична природа принципу узгодженості публічних і приватних екологічних інтересів.....	10
3. Правові засади екологічного контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища.....	13
4. Юридична природа екологічного обов'язку щодо компенсації шкоди, заподіяної негативним впливом на довкілля... 15	
5. Економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища.....	18
6. Правові засади екологічного стимулювання.....	21
7. Право приватної власності на ліси.....	23
8. Принципи права природокористування.....	25
9. Право природокористування: поняття та види.....	26
10. Особливості розгляду та вирішення екологічних спорів..	27
11. Правове регулювання охорони земель в Україні.....	28
12. Правове регулювання оренди водних об'єктів.....	31
13. Види права спеціального водокористування.....	34
14. Правові питання видобутку газу на підставі угод про розподіл продукції.....	36
15. Правове регулювання користування та збору лікарських рослин.....	37
16. Правове регулювання охорони, відтворення та використання об'єктів рослинного світу, занесених до Червоної книги України.....	39
17. Особливості правового регулювання спеціального використання об'єктів рослинного світу.....	40
18. Особливості права приватної власності на об'єкти тваринного світу України.....	42
19. Правова охорона лісів в Україні.....	44
20. Мисливські угіддя як об'єкт еколого-правової регламентації.....	

21. Правове забезпечення охорони й використання водних біоресурсів.....	46
22. Правові заходи охорони озонового шару в Україні.....	49
23. Правовий режим рекреаційних природних територій та об'єктів.....	50
24. Особливості правового режиму національних природних парків.....	53
25. Правове забезпечення формування та функціонування екологічної мережі України.....	55
26. Правове забезпечення нормування у галузі охорони атмосферного повітря.....	57
27. Правове забезпечення екологічної безпеки транспортних та інших пересувних установок.....	58
28. Правові засади забезпечення екологічної безпеки міст та інших населених пунктів.....	60
29. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій.....	63
30. Правове регулювання поводження з виробничими відходами.....	65
31. Правовий режим поводження з побутовими відходами.....	69
32. Загальні засади міжнародно-правової охорони навколишнього природного середовища.....	71
	73

Навчальне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»
І МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ЇХ НАПИСАННЯ**

для студентів IV курсу заочної форми навчання

(галузь знань 0304 «Право»,
освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»,
напрям підготовки 6.030401 «Правознавство»)

У к л а д а ч і: ГЕТЬМАН Анатолій Павлович,
СОКОЛОВА Алла Костянтинівна,
АНИСІМОВА Ганна Валеріївна,
БРЕДІХІНА Вікторія Леонідівна,
ДОНЕЦЬ Ольга Володимирівна,
ЄРМОЛАСЬВА Тетяна Вікторівна,
ЗАДИХАЙЛО Дмитро Дмитрович,
КОПИЦЯ Євгенія Миколаївна,
ЛОЗО Олена Вячеславівна,
РАЗМЄТАЄВ Сергій Володимирович,
САВЧУК Олена Олександрівна,
СУЄТНОВ Євген Павлович,
ТКАЧЕНКО Олена Миколаївна,
ТУЛІНА Ельбіс Євгенівна,
ЧЕРКАШИНА Марина Костянтинівна,
ШЕХОВЦОВ Володимир Володимирович

Відповідальний за випуск *А. П. Гетьман*

Редактор *Л. В. Русанова*
Комп'ютерна верстка: *А. В. Старжинська*